БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 193 (13509)
1971 оной августын 17, вторник
Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

Шэнэ табан жэлэй дорюун алхам

ЭРХИМЛЭБЭ

СССР-эй Ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын коллеги болон профсоюзай ЦК модошодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 2-дохи кварталай үрэ дүн согсолон гаргаа.

Энэ дүнгөөр Хандагатайн леспромхозой коллектив мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа. Москва, Ленинград городуудай түрүү коллективүүдэй жэшээгээр табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ мүрысөөндэ оролсоһон леспромхозой модошод 2-дохи кварталай даабарии бүхы дээгүүр үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Тэдэнэр түсэбөө болзорһоонь урид дүүргээд, даабариһаа гадуур 16 мянган кубометр модо бэлэдхэн таллуулаа, түсэбһөө гадуур 250 мянган түхэриигэй продукци наймаалаа, 748 мянган түхэриигэй олзо доход абаа.

Социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараһан энэ коллектив дамжуулгын Улаан тугта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртэбэ. Түрүү энэ коллектив август, сентябрь һаранuудай түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргээд, 245 мянган кубометр модо арадай ажахын һалбаринуудта эльгээгээд байна.

Н. ТЮРНЕВ.

Жэгдэрэн оробо

Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ гүрэндөө 18.800 центнер шэниисэ худалдахаар түсэблэһэн Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой механизаторнууд тэжэлэй ургамал болон ороohо таряа хуряалгадаа жэгдэрэн оробо. һүүлэй мэдээнэй ёһоор, ажахы I, III отделенинүүдэй 6 комбайнер 150 гектарай горох сабшажа үрдиһэн байна. Эндэ үнинэй механизаторнууд Леонид Антонов, Виктор Родионов, Николай Мисников гэгшэд үдэр бүриингөө даабарии жэншэдгүй дүүргэнэ.

Гадна һаяын хура бороогүй, сэлмэг үдэрнүүдтэ тус ажахын III отделениин механизаторнууд нүхэр Трифонов Чебунин хоёр үни хада заһабарилагдаһан комбайнуудаараа эдеэшэнги шэниисэеэ түүбэрилэн, баалнууд болгон унагаажа эхилбэ.

— Колхозоймнай таряашад бүхы 4287 гектар талангһаа гектарай дунда зэргээр 15 центнер шэниисэ хуряажа абаха уялгатай юм. Энэ зорилгомнай заатагүй бэелүүлэгдэхэл байха. Мүнөөдэр үшөө хоёр комбайн үрэа хуряалгада гарахань—гээд, комбайнер Калистрат Трифонов баяртайгаар мэдүүлнэ.

МАНАЙ КОРР.

РЕПОРТАЖ

ОНЬҺОЖОРУУЛАГДАМАЛ ЗВЕНОНУУД

...рлан зурыһан шоссе харгын ...дахи сабшалан дээрэ трактор... автомашинанууд, элдэб оньһон ...эрэлгэнүүд олон харагдана ...аяхан сабшагдаһан ногоон ...агдажа, баал болгогдоhoop лэ ...нь волокушаар шахагдажа, ...машинануудта ашагдана. ...тор, машинануудай ондоо ...ого табилдаhaарнь багсаахада, ...ехэл яаралтайгаар ажал... байһан хэбэртэй. Тиигээ... ...дэ аргагүй ха юм. Наран ...н хадын оройдо дүтэлөөд, ...шье бүрхэгшэг. Үнөөхи ...й огторгойһоо уhаниинышье ...ахадаа болохол гэжэ хү... ...яарана.

...дэ ажаллажа байһан хүнүү... уулзажа хөөрэлдэхэдэ, тэ... түрүүшынхеэ сенаж дара...айгаа. Сенаж гээшые түр... хэхэ ёһотой юм.

— Сенаж хэхэ ехэхэн нүхэ ...эрхиһэн хадаа, тэрэнээ ... гэжэ яаранабди,— гэжэ ... ажахые эмхидхэлгэдэнь ...сажа байһан Эрхирэгэй ...й директор Алексей Ва...ч Пахаев мэдүүлбэ. — ...шын мянган тонно сенаж ...жа дүүрэхэеэ байна.

... хэхэ хүдэлмэриин ха... ехэтэй байһые анхарал...жа, совхозой хүтэлбэри... (директор, главна инже... главна агроном) өөhэдынгөө ...үриин хиналта доро абан... ...ногоо сабшажа, тармажа, се...да орохо ногооe haадгүйгөөр ...даха талаар директор харюуса... ...хэхэ, ногооe hайнаар, ...ярагүй дараха хүдэлмэрии... ...ой главна агроном Влади...еевич Убашеев хинан эм...лсэнэ. Энэ шухала хүдэлмэ...игдаһан трактор, машина... хойноhoo техническэ ха...лга хэхэ, haадгүйгөөр хү... тушаа колхозой главна ...нер Алексей Иванович Хап...ев овсо харюусалгатай. Иимэ ...ри совхозой партком эдэнэр...һэн байна. Парткомой бусад ... үбһэшэдэй звенонуудай ...ри шалгана.

...дын урда тээ сабшагдаһан хү... ...ге бага зэргэ һэбэрээн та... лэ Е-247 түхэлэй, ГДР-тэ ...эн эрьелдэдэг тармуураар ... тракторист Тарас Ур...ев зохидоор тармажа, томо ...л болгоно. Тэрэниень МТЗ-50 ...раар Чимит-Цырен Норбоев ...ия Степанова хоёр волоку... шахажа үгэнэ.

...гэжэ обоолгдоһон ногооe ... Цыбиков, Нимба Нуриев гэг... ...уга һабартай машинануудаар ... абажа, автомашинануудта ...ржинэ.

...дөө хүнэй бар хүсөөрөө хэхэ юумэн байхагүй, бүхыдөө оньһон техникын хүсэн хэрэглэгдэнэ.

Сенаждa орохо ногооe 13 автомашина заашье haадгүйгөөр зөөжэ үрдинэ. Эндэ ажалладаг жолоошодой дундаһаа Иван Архипов, Гончикжап Ринчинов болон бусадые совхозой директор магтаба.

һайн шанартай сенаж хэхын тула ногооe һайса дараха хэрэгтэй гэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ойлгонхой. Тиимэһээ энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ шадабритай бэрхэ механизаторнуудые табиһан байна. «С-100» тракторта Мурзин Храпов хоёр, «ДТ-75» трактортань Попов, Савин гэгшэд хоёр халаан боложо, заашье haадгүйгөөр ажаллана.

— Ногооншье яhала һайнаар дарагдана,— гээд, главна агроном хэлэбэ. — Бидэ дарагдаһан ногооной температурыень ходо шалгажа байнабди. Заахашье халанагүй.

Дарагдаһан ногоогоо дээрэһээнь хушаха полиэтиленовэ пленко эндэ бэлдэгдэнхэй. Тэрээгээр хушахынгаа урда тээ, нүхэнэй дээдэ захадань һайса хэршэгдэһэн ногоон хэгдэхэ. Мүнөө ногоо хэршэхэ машина эндэ түхеэрэгдэнэ.

Хура бороогой орожо, хэды hаатуулаашье hаа, энэ совхозой үбһэшэд оролдосотой һайнаар ажаллажа, сэлмэг үдэр, час бүхэниие шадабаритайгаар хэрэглэжэ, мүнөө 5 мянга гаран центнер үбһэ һүрилөөд байнхай.

Үбһэ хуряалгада хамтадаа 14 звено табигданхай. Эдэнэрэй 6-ниинь хүсэд оньһожоруулагданхай.

— Мүрысөөнэй дүн гаргахада оньһожоруулагдамал лэ звенонууд эрхимлэжэ гарана,—гээд совхозой главна инженер баяртайгаар хэлэбэ.

Механизатор Дмитрий Александрович Стрежневой даадаг звено (2-дохи отделени) үбһэшэдэй мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараад, шагналда хүртөө. Хоёрдохи һуурида механизатор Дамби Дондуковой хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звено (3-дахи отделени), гурбадахи һуурида Владимир Битуевай даадаг оньһожоруулагдамал звено гаранхай.

Совхозой хүдэлмэришэд энэ жэлдэ түрүүшынхеэ 20 тонно ногооной гурил бэлэдхээд байна.

Совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд таряа хуряалгын эхилтэр тэжээл бэлэдхэжэ абаха бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхэ гэжэ шармайн оролдоно.

А. БОРИСОВ.

Загарайн аймаг.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ—БУЛТАНАЙ ХЭРЭГ

ЗОРИГТОЙШУУЛ

— Э-ээ, Самбуу, сэхэ бү орыш, «аршаанда» һуухаяа дурлаа гүш?—гэжэ Жаргал ооглоно.

— Үсэгэлдэр гараа һэмнайб, һүниндөө уһан нэмээ гэжэ гү?—гээд, Самбуу косилкатай моридойнгоо жолоо угзараад байлгана. Косилкаһаа һүрэжэ буугаад, ханаабай эрье хүрэмсөөрөө:

— һү, энэмнай эрьеһээ халижа байнал, иихэдээ яаха хүмди,—гэжэ Самбуу бодолгото болошоод, мушхаран урдажа байһан уhа хараад зогсошобо.

— Амиды хүн аргатайл гэлсэдэг һэмнай. Нүгөөдэ нүхэдөө хүлеэхэмнай гү?—гэжэ Жаргал дурадхаба.

Уданшьегүй морин тармууртай хүн, дүрбэн мөөртэй тэргэ дээрэ аса, тармуурнуудаа, хажуурнуудаа, хубсаһа хунараа обойсо ашаһан, морин, сар гэхэ мэтэ бүхы унаагаа хүтэлһэн хүнүүд тохойн саанаһаа харагдаа һэн. Эдэмнай Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хони үсхэбэрилдэг гурбадахи фермын Лубсанов Бубей Цыреновичэй хүтэлбэрилдэг үбһэ хуряалтын звеногойхид байба. Ушар юуб гэхэдэ, эдэнэр үерэй болоходо, добуунай хажууда саг зуура байрлахаар ошожо ябаба бшуу. Звеное хүтэлбэрилэгшэ, коммунист Бубей Цыренович бидэнтэй уулзаһаар:

— Тойроод уһан далай. Өөhэдөө харана ха юмта. Үер болоо гээд, гараа дэлгээд байхада, ямар ашаа үрэ гарахаб даа? Тээ тэрэ Болдогой-Добуунай захада гүшаад бухалтай һэмди. Уһанда орожо байна аа гү, яаранабди,—гэбэ. Горхыень арай гэжэ гаралсаад, тэдээнтэй хамта ошобобди.

Голой тохойе тойрон гарамсаарнай бухалнууд холоhoo харагдаба. Игорь эгээн түрүүшээр бухалнуудайнгаа хажууда ерэһээр, «Аяар арба гаран бухалнай уhанда оробо» гэжэ бултанда хандажа хэлэбэ.

— Зай, юугээ харанабибди?

Бухалнуудаа уһан сооhoонь татажа, хатааха бэшэ юм гүбди? гээд Бубей яаруулба.

Игорь, Самбуу, Жаргал, Володя—шамбай шадамар хүбүүд бултадаа мори, сарнуудаараа бухалнуудаа уһан сооhoo шэрэжэ гаргабад. Зарим бухалнуудынь үбдэгтэ хүрэмэ уһанда абтаһан байгаа. Уданшьегүй тэдэнэр нойтон үбһэеэ бултыень тараажа дүүргээд байба. Нараншье шангаар шаража, үбһэшэдэй нюур шарайда баярай ошонууд үзэгдэхэдэл мэтэ болобо. Үдэшэ болохо багта тараагдажа хатаагдаһан үбһэниинь нэгэ заахан һүри болошоод байгаа һэн.

— Иигэжэ 20—30 бухал гэжэ голонгүйгөөр үбһэеэ суглуулжа һүрилөөд ябабал, ногооной уһан дороhoo гаратар нилээд ехэ үбһэ абахадаа болохолди,—гэжэ Бубей Цыренович шоглон һагад хамта ажалладаг хүбүүдтэе хэлээдхинэ.

Зүб даа. Мүнөө үбһэ хуряалгада нэгэшье үдэр, нэгэшье час үнэтэй болөө. Энээниие Лубсановай звеногойхид һайн ойлгонхой, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн оролдожо ажаллана. Ажалаа зүбөөр эмхидхэһэн, урма зоригоо хухарангүйгөөр оролдожо ябаһан эдэ үбһэшэдые харахада һайшаалтай байгаа һэн.

С. ОЧИРОВ.

ЭМХИТЭЙГЭЭР

Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой хүдэлмэришэд ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ байна. Эндэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хамтадаа 32 трактор, 33 косилка, олон тоото хүн, мүн тиихэдэ пенсионернүүд хабаадуулагдана. Үбһэ хуряалгын звенонуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ мүрысөөндэ Дамба Галданович Дондоковой хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд эрхимлэжэ ябана. Тус звено хамтадаа 4 мянган центнер үбһэ абаха түсэбтэй һаа, мүнөө 1500 гаран центнер һайн шанартай үбһэ һүрилөөд байна.

Тэрэнэй звенодо хүдэлдэг механизаторнууд Шоймпол Санжиевич Цыреторов, Цыжип Дагбаевич Нимаев, һаяхан Совет Армиһаа бусажа ерэһэн комсомолец Раднажап Дараев, мүн Онохойн модоной комбинадһаа совхозойхидто туһалхаяа ерэһэн Тимофей Иванович Михайлов, Сергей Герасимович Спиридонов болон бусад эрхим ажалаараа олоной дундаһаа шалгарна. Мүнөө энэ совхоздо 9 мянга гаран центнер үбһэн бэлэдхэгдээ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Онохойн модоной комбинадай хүдэлмэришэн Т. И. Михайлов, звеное даагша Д. Г. Дондоков, комсомолец Р. Дараев. Тус звенодо үбһэ тармалга харуулагдана.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

Алдар солын туг үргэгдэбэ

Үнгэрһэн 10 хоногой туршада бүдүүн тэжээл бэлдэхэ талаар дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа гараһан Григорий Иванович Гороховскиин звеногой хүндэлэлдэ ажалай алдар солын туг «Путь Ленина» колхозой 2-дохи отделениин Бар тосхондо үргэгдэбэ.

Мухар-Шэбэрэй аймагта үбһэ хуряалгада ехэ анхарал хандуулагдажа, социалис мүрысөөн соносхогдоо һэн. Урмашуулгын шагнал тогтоогдоо. Жэшээнь, таба хоноод лэ үбһэ хуряалгада шалгарһан бригадада, звенодо, мүн механизаторнуудта дамжуулгын улаан туг барюулагдана. Мүрысөөндэ илагшад Хүндэлэлэй дэбтэртэ, ажалай алдар солын самбарта бэшэгдэнэ. Һүүлээрнь КПСС-эй райком, аймагай гүйсэдхэхэ комитет тэдэнэртэ амаршалга эльгээдэг юм.

Эдэ бүгэдэ социалис мүрысөөе хүсэ ехэтэй болгодог байна. Магад, иимэһээ тус аймагта тэжээл бэлдэлгэ амжалтатай ябажа болоо.

Августын хоёрдохи 5 үдэрэй туршада аймагай ажахынуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн үсэгдэлдэр согсологдоо.

10580 центнер үбһэ (табан хоногто — 4086 центнер), 4300 центнер сенаж бэлдэһэн, 5620 центнер силос дараһан, 700 центнер витаминтай үбһэнэй гурил татаһан, 605 центнер набшаһата тэжээл суглуулһан «Искра» колхоздо нэгэдэхи һуури олгогдожо, КПСС-эй райкомой, аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа.

Э. ФАДЕЕВ.

ХОЙШОО ТАТАЛДАХА ХҮН ҮГЫ

Хяагтын аймагай „Родина“ колхозой Тамирай отделениие эрхилэгшэ П. П. ШЕЩУРЁВОЙ хөөрөөнһөө

— Юуеыньшье хэлэхэб даа, энэ жэлдэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ нилээд бэрхэтэй хүшэр үе тохёолдобо гээшэ. Июлиин 18-да эгээл түлэг үбһэндөө орохо гэжэ байтарнай тэнгэри «соорошоһон» юумэндэл хэдэн сүүдхэ соо аадар бороо адхараа. Харгы, ханааб тойроод трактор, машина, мори тэргээршье ябаха аргагүй уhа шабар болошоо бшуу.

Иимэ юумэнэй тохёолдоод байхада, тэнгэриин шарай адаглаад лэ миин һуужа болохогүй байһаниинь элитэ. Тиимэһээ Перешейкэ гэжэ газарта таряанай тоог дээрэхи ороohoной ехэ складуудые нээжэ, досоонь сабшагдаһан үбһэ асараад, заримыень миин дэлгээжэ, бэшыень дороо хүндытэй аранга дээрэ обоолоод, вентилятораар үлеэлгэжэ хатаажа эхилээбди. Үбһэ хатааха табан вентилятор үдэр, һүнигүй хүдэлгөөбди. Мүн «АВМ-0,4» машинын үгы байһан дээрэһээнь ороohо хатаадаг барабантай сушилка үбһэнэй гурил гаргахаар тааруулан тодхожо, тэрээгээр ногооной гурил татажа эхилээ һэмди.

Тиигэжэ бороогой ехээр ороһон үедэ миин байгаагүй, арга хүргыень бэдэржэ, 90 центнер үбһэ вентилятораар үлеэлгэжэ хатаагаабди, мүн 100 гаран центнер нойтон үбһэ сарай, склад, малай хашаа соогуур дэлгээжэ хатаагаабди. Энэ үедэ 130 гаран центнер үбһэнэй гурил татагдаа.

Удаань хура бороогой бага тогтомсоор бүхы машина, техникэ, хүн зоноо үбһэндэ гаргаа һэмди. Иимэ бэрхэтэй байдалай тохёолдоһые хүн бүхэн һайн ойлгожо, нэгэшье захиралта хүлеэнгүй, оло дахин хэлэлтэгүйгөөр булта эдэбхитэйгээр гаража хүдэлөө, мүнөөшье хүдэлжэ байна. Урид эмхидхэгдэһэн звено бүхэндэ гартаа хажуур, тармуур барижа шадахал гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, үхибүүд, үбгэд, хүгшэд өөhэдынтөө һайн дураар ошожо хүдэлэлсэнэ. Хэрбээ тоогойнгоо ёһоор звено бүхэндэ 12—15 хүн байха аад, зоной олоороо нэмэжэ ерэһэнэйнь ашаар олонхи звенодо тус бүридэнь 50—60 хүн хүдэлнэ.

Үе үе болоод лэ хура бороогой ороошье һаань, бүхы арга боломжые хэрэглэжэ, мүнөө 5400 центнер үбһэ һүрилөөбди гэхэ гү, али бүхыдөө абаха ёһотой үбһэнэйнгөө хахадынь шахуye хуряагаад байнабди. Сагай уларилай таарамжатай һайн байгаа һаань, энээнһээ хоёр дахин ехэ үбһэн абтаха һэн. Энээнһээ урагша жэл бүри бүхы үбһэеэ хүдэлмэриин 14—15 үдэр соо хуряажа дүүргэдэг бэлэйбди.

Мүнөөшье зарим звенонууднай даажа абаһан сабшалангайнгаа ургаса хуу хуряажа, түсэбөөр хараалагдаһан үбһэеэ абажа дүүргээд байна. Тусхайлбал, үнинэй механизатор Михаил Агафоновой даадаг звеногой үбһэшэд богонихон болзор соо 900 центнер үбһэ һүрилөө. Залуу хүбүүн Сергей Котомановай звено—600 центнер, Алексей Москвитинай звено—750 центнер үбһэ хуу тракторай шарга дээрэ һүрилэнхэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ отделенидэмнай 8 звено үбһэ хуряажа байна. Бүхыдөө 4 трактор, мүн тракторай нэгэ косилка, 10 морин косилка, тармагдаһан баал хумижа, сомодог КУН-10 түхэлэй хоёр оньһон түхеэрэлгэ хүдэлгэдэнэ. Бороогүй һаань лэ үдэрэй 1000 центнер үбһэн һүрилэгдэнэ гээшэ.

Энээнһээ гадна, урдань сабшагдадаггүй ойн захa, хада, гүбээгэй жалга соогуур үбһэ сабшажа абаха 8 хүнһөө бүридэһэн үшөө нэгэ звеное нэмэжэ табинхайбди. Эдэнэр 800 центнер үбһэ абаха юм. Тиихэдэ өөрынгөө аймагһаа ондоо тээгүүр үбһэ бэлэдхэхэ оньһожоруулагдаһан нэгэ звено тиишэ гаранхай. Коммунист Владимир Протасовай хүтэлбэрилдэг звено зургаан трактортай. Энэ звено 14 мянган центнер үбһэ абаха ёһотой юм. Мүнөө тэдэнэр түсэбөө 40 процент дүүргээд байна.

Байгша ондо сабшалангаймнай ургаса яhала һайн. Гектарай дунда зэргээр 18—19 центнер үбһэн абтана. Илангаяа луговодууд Д. В. Климов, А. С. Котоманов, Ф. П. Агафонов гэгшэдэй даадаг сабшалан дээрэһээ гектарай 22—23 центнер үбһэн гарана. Эдэнэр сабшалангаа хоёр дахин уhалһан, наг шэбхэ, минеральна утэгжүүлгэшье горитой оруулһан, хатуу хүрьһыень соолохо хадхуууртай каток, диск шэрээ юм.

Мүнөө таряа хуряалгын эхилхэһээ урда бүхы үбһэеэ абажа дүүргэхын тула манай отделениин хүн зон хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн, эршэмтэй шангаар хүдэлнэ.

М. НАМЖИЛОВ бэшэжэ абаба.

СИЛОС ДАРАНА

Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи отделениин хүдэлмэришэд горох болон обёосой холимол силос даража эхилбэ. Силосэй ургаса хуряалгада хоёр комбайн табигданхай. Тэдэниие дүршэлтэй механизаторнууд Жамбал Чагдуров, Шарап Галсанов гэгшэд жолоодоно.

Комбайнһаа адхарһан ногооe табан автомашина поли дээрэһээ зөөнэ. Силос даралгада табан залуу колхозниигууд хүдэлдэг.

Эдэ бүхы ажалшадай хүсөөр түрүүшын хоёр үдэр соо эндэ хоёр зуу гаран тонно шэмэтэ силос дарагдаа.

В. БАШАРОВ, аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Гектарай 24 центнер

БЭШҮҮР. Аймагай томо ажахынуудай нэгэн Калининай нэрэмжэтэ колхозой хүдэлмэрилэгшэд ниитынгээ адууhа малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгээ эмхитэй һайнаар ябуулна. һүүлэй дүнгөөр тус ажахын үбһэшэд 9 мянган центнер үбһэ һайн шанартайгаар һүрилжэ, хараалагдаһан даабарияа 60 процент бэелүүлһэн байна. Эндэ нэгэдэхи отделениин хүдэлмэрилэгшэд түрүүлжэ ябанхай, гектарай дунда зэргээр 24 центнер үбһэ хуряана.

В. ИВАНОВ.

ҺҮ ҺААЛИ НЭМЭНЭ

Манай бригада таряан, мал ажалые зэргэ эрхилдэг юм. Би һүнэй гүүртые даагшаар хүдэлнэб. Хэжэ байһан ажал, хэрэг тухай нэгэ хэдэн үгөөр тогтохо гэжэ шиидэбэб. Манай фермэ һаамхай 240 үнеэдтэй. Нютагай һайжаруулагдаһан үүлтэрэй. Фермээрээ июниин 15-най байдалаар 1590 центнер һүнэй орондо 1821 центнер һү һаажа, гүрэндэ һү тушааха хахад жэлэйнгэ түсэб 115 процент дүүргээбди. Үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 800 килограмм һү һааха түсэбтэй байбал, энээнэ 1000 килограммда хүргөөбди. Тиихэдэ түрүү һаалишад Үдбэл Бадмаевна Черепанова, Раиса Ивановна Пятницкая, Мария Дондоковна Аюшеева гэгшэд үнеэн бүриһөө 1200 килограммһаа дээшэ һү һаагаа. Мүн үнеэн бүриһөө 1000 килограммһаа ехэ һү һааһан һаалишад олон.

Һү һаалимнай жэлһээ жэлдэ нэмэнэ. Хэрбээсэ үнгэрһэн ойн баярай жэлэй түрүүшын хахадта фермээрээ 1177 центнер һү һааһан байбал, мүнөө энэ түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын 6 һарын туршада 1822 центнер һүн һаагдаа гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхиһээ 645 центнерээр дээшэлжэ, 55 процент ургалта болоо.

һайнаар эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөн эндэ ехэ үүргэ дүүргэнэ. Совхозой дирекци, партком болон профкомой талаһаа саг үргэлжын анхарал табигдажа, материальна болон моральна урмашуулгын хэмжээнүүд саг болзор соогоо бэелүүлэгдэнэ. Хүдэлмэриин дүнгүүд сагтаа согсологдон, ажалай түрүүшүүлдэ шан барюулагдана.

Фермэмнай жэлэй түрүүшын кварталһаа эхилжэ, совхоз соогоо нэгэдэхи, аймаг соогоо хоёрдохи һуурида ябана. Совхозой дирекциин парткомой болон профкомой шиидхэбэреэр манай фермэдэ «Коммунис ажалай коллектив» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо.

Мүнөө ажалнай эршэ дундаа. Зунай сагта малые шадажа бэлшээбэл, ехэ һүн абтаха байһаниие анхаралдаа абажа, бидэ энэ хүдэлмэриие үдэр, һүнигүй эмхидхэнэбди. Бороо хура ехээр орожо, гол мүрэн эрьеһээ халижа, малай бэлшээринүүд уhанда абтаа. Гэбэшье бидэ ой модоной, шэбэр шугын оёороор, добын оройгоор малаа адуулжа, һү һаалияа доошолуулхагүй гэжэ оролдонобди.

Мал харууһалга, адуулгын хэрэгые, илангаяа манай ахалагша малшан С. Б. Шаганов ехэ шадамар бэрхээр эмхидхэнэ. Мүнөө үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 13,1 килограмм һүн һаагдана.

Һү һааха жэлэй түсэб октябриин һайндэрэй урдуур дүүргэхэ аргатайбди. Табиһан зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ гэжэ һаалишаднай оролдосотойгоор ажаллана.

А. СОТНИКОВ, Саянай совхозой Нугын фермые даагша.

РЕСПУБЛИКЫН ТҮРҮҮ ХОНИШОДОЙ ЗҮБЛӨӨЕ УГТУУЛАН

ХОНИ ҮДХЭХЭ ШУХАЛА АСУУДАЛНУУ

Байгша оной августын 21-дэ республикын колхоз, совхозуудай түрүү хонишодой зүблөөн Улаан-Үдэ хотодо зарлагдахань.

Энээнтэй дашарамдуулан, Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин эрдэмтэ И. Харжеев өөрынгөө статья соо республикынгаа ажахынуудай хонин һүрэгэй ашаг олзые эрид дээшэлүүлхын тула саашадаа ямар аргаар отарануудые бүридхэхэ, үүлтэрыень һайжаруулха, һайн шанартай тэжээлээр гүйсэд хангаха, һайжаруулагдаһан бэлшээринүүдые хаа хаанагүй бии болгохо талаар гарадаг гол шухала арсалдаата асуудалнууд тушаа тогтон, дэлгэрэнгыгээр бэшэһэн байна. Тиимэһээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, хонишод энэ асуудал тушаа өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые бэшэжэ, манай редакцида эльгээхэ бэзэ гэжэ хүлеэгдэнэ.

Хонин һүрэгүүд республикын колхоз, совхозуудай бүхы адууһа малай 40 процентые эзэлдэг юм. Ажахын энэ һалбариһаа олзо ехээр абтадаг. Тиимэһээ тэрэниие саашадань хүгжөөбэл, республикын колхоз, совхозуудай экономико улам бэхижэхэ байһаниинь элитэ.

Хонидоо үдхэжэ, үүлтэрыень һайжаруулжа, тэжээлээр хүсэд хангаха гэжэ малшан бүхэн мэдэнэ. Ойрын жэлнүүдтэ манай республика хонин һүрэгөө хоёр миллион хүрэтэр олошоруулха, 9—10 мянган тонно ноохо гүрэндэ худалдадаг болохоор хараална.

Байгаалиин болон экономикынгоо, тэрэшэлэн мүнөө үедэ гуримшаһан гү, али саашадаа ажахынуудые үйлэдбэриин тусхай шэглэлтэй болгохо хараа түсэбөөр республикын хүдөө аймагууд гурбан зоно боложо хубаарилагданхай. Хурамхаанай, Баргажанай аймагуудай бүхы ажахынууд, Яруунын, Хориин, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Зэдын, Хлагтын болон Бэшүүрэй аймагуудай олонхи ажахынууд хони олоор үсхэбэрилхэ аргатай. Шэнэ табан жэлэй эсэстэ энэ зонодо уридшалан тоологдоһоной ёһоор, республика дотор үйлэдбэрилэгдэһэн бүхы нарин нооһоной 83 процентые, мүн эды шэнээн хэмжээнэй хонини мяхан абтахаар хараалагдана.

Хони үсхэбэрилдэг ажахынуудшье эзэлжэ байһан газар уһанайнгаа талаар бэе бэеһээ онсо илгаатай юм. Урда жэлнүүдэй дүнгүүдһээ харахада, энэ һалбариие зүбөөр эмхидхэжэ шадаһан томо ажахынууд лэ олзо доход ехэтэй байна.

Газар тариалангай мүнөө үеын хүгжэлтые хараада абажа, мэргэжэлтэдэй тоолоод үзэхэдэ, 50—60 мянган гектар эдлүүриин газартай ажахынууд тэрэнэйнгээ 100 гектар бүридэнь адагынь 50 хонитой байхаар. Тиимэ ажахынуудта жэлдээ хонин бүридэ хэгдэһэн гаргашань 15 түхэриг 67 мүнгэ, 1 центнер нооһоной өөрынь үнэ сэн 347 түхэриг 53 мүнгэтэ, мүн хониной мяхан центнерэй 79 түхэриг 13 мүнгэтэ байха жэшээтэй. Харин хонёор үсөөн ажахынуудта эдэ гаргашань, продукциинь өөрынь үнэ сэн һураггүй дээгүүр байха юм.

Олзо ехэтэй байхын тулада ажахынууд хэды мянган хонитой байха болоноб?

Республикын хонин ажалтай 37 совхозой 1967—1969 онуудай дүнгүүдые шэнжэлээд үзэхэдэ, 30 мянга гаран хонитой ажахынуудшье энэ һалбариһаа горитой олзо абажа шадана. Зүгөөр нооһоной өөрынь үнэ сэн биратай доошолногүй. Энээниие дорохи таблицаһаа хаража болохо байна.

Дүнгүүд	Дунда зэргээр совхозуудта	Бүлэг ажахынуудай хонидой тоо—мянган толгойгоор				
		I 10 мянга хүрэтэр	II 11—20	III 21—30	IV 31—40	V 41—50
Ажахынуудай тоо	37	7	12	8	5	5
Нэгэ ажахын хониной тоо—мянгаар	22,0	5,8	14,2	25,0	34,2	44,2
100 га бүридэ хонидой тоо	38	14	28	43	42	63
100 га бүридэ абтаһан нооһон—кг.	95	35	74	99	105	160
Хонин бүриһөө хайшалһан нооһон—кг.	2,5	2,6	2,6	2,3	2,5	2,5
1 ц. нооһоной үнэ сэн	369	329,13	385,46	394,07	359,82	331,39
Олзонь—мянган түхэригөөр	+648,7	—11,0	+81,4	19,5	241,4	306,4

Энэ таблицаһаа харахада, 10 мянганһаа доошо хонитой совхозуудта хонин бүриһөө хайшалагдаһан нооһониинь ехэшье һаа, ажахыдаа олзо оруулнагүй, тиимэһээ мүнөө үе сагай ажахынуудта 30 мянганһаа олон хони барибал, харууһалһан ашаяа харюулдаг, олзо ехэтэй һалбари байхаар гэжэ һанагдана.

Отарада хэды хонитой байхада зохид бэ гэһэн асуудалаар хөөрэлдөөн гараһаар үнинэй. Зүгөөр отарын хонидой тоо нэгэ адли байха ёһотой гэхын аргагүй. Тэрэ ажахыда бии байгаа байрануудһаа, бэлшээрэеэр хэр зэргэ хангагдаһанһаа дулдыдаха байна. Республикын хонишодой олон жэлэй дүй дүршэл болон ажалыень сoгсолон хараад, иимэ тобшолол хэхээр гэжэ һанагдана. Нарин нооһотой хонидые үсхэбэрилдэг ажахынуудта эхэ хонидой отара дунда зэргээр 650—700, түлгэнүүдэй отара—750—800, эрьенүүдэйхи 800, мүн тэрэнһээшье дээшэ байхаар.

Хонид хэр зэргээр эдеэлүүлэгдэнэб гэһэн асуудалда хэдэн үгөөр тогтое. Үбһэ тэжээл ехээр гаргашалбал, продукциин өөрынь үнэ сэн дээшэлдэг гэжэ зарим хүнүүд бододог байха юм. Үнэндөө ямар хаб гээд хаража үзэе. Жэлэй туршада хонин бүридэ 2 центнер тэжээлэй единицэ гаргашалһан газарта 1 центнер нооһоной өөрынь үнэ сэн 401 түхэриг болоно. 2,5 центнер тэжээлэй единицэ гаргашалагдабал—387 түхэриг, 3 центнерһээ дээшэ гаргашалһан ажахынуудта нэгэ центнер нооһоной үнэ сэн 358 түхэригтэ хүрэтэрөө доошолһон байна. Эдэ тоо, баримтануудые хаража үзэхэдэ, тэжээлэй единицын ехээр гаргашалагдаха бүри нооһоной өөрынь үнэ сэн хямдарна бшуу.

Бидэнэр адууһа малаа зоотехническэ эрилтын ёһоор эдеэлүүлжэ үшөөл шаданагүйбди гэжэ эндэ хэлэхэ хэрэгтэй. Шэнжэлэлтын ёһоор, манай республикын эрхэ байдалда хонин бүридэ жэлдээ дунда зэргээр 5 центнер тэжээлэй единицэ хүрэтэр үгтэхэ ёһотой гээшэ. Теэд мүнөө үедэ үсөөхэн лэ ажахынууд хонин бүридэ жэлдээ 3,5 центнер тэжээлэй единицэ хүртөөнэ.

Тиихэ зуураа, бэлэдхэгдэдэг тэжээлэй шанар хаража үзэе. Хонидые эдеэлүүлхэ жэлэй рациондо үбһэ, һолоомон 64 процент, орооһо тарианай зүйл 22, силос 13, харин оройдоол 0,2 процентнь бэлшээриин ногоон болоод лэ дүүрэшэнэ.

Эдэниие хаража үзэхэдэ, республикын колхоз, совхозуудта хонидой тэжээл нэгэ талаһаа шиидхэгдэнэ гэжэ хэлэлтэй. Юуб гэхэдэ, хонидой тэжээлдэ бэлшээриин ногоон тон бага һуури эзэлнэ. Зүгөөр энэ талаар арга боломжомнай айхабтар ехэ. Теэд жэл ерэхэ бүри малай бэлшээри муудажа байдаг. Тиимэһээ хонин һүрэгүүдые зунай сагта һайнаар таргалуулжа шадагданагүй. Энэ талаар һайжаруулагдамал бэлшээритэй болохо саг ерээ.

Хонидые бэлшээжэ гү, али хашаа хорёодо байлгажа харууһалхада һайн ха гү гэжэ арсалдаан гарадаг гээшэ. Теэд манай эндэхи эрхэ байдалда тэрэниие зэргэ хэрэглээгүйдэ аргагүй. Имагтал һайн шанартай, ехэ продукци абаха зорилготойл тэрэниие холбохо болонобди.

Хонидой тэжээлэй рацион табихадаа гансахан зоотехническэ эрилтын тала харалсаха бэшэ, мүн экономическа талаһаань анхаралсаха шухала. Жэшээнь, голой үбһэнэй килограмм протеинэй өөрынь үнэ сэн 75 мүнгэтэ, орооһо тарианай, кукурузын, силосэйхи—64 мүнгэтэ байбал, зеленкынхи—86 мүнгэтэ болоно. Мүнөө үедэ мал эдеэлүүлхэ рациондо орооһо тарианай зүйлнүүд протеин ехэтэй тэжээлэй нэгэн болоно.

Юһэдэхи табан жэлэй туршада республикын хонин һүрэг нилээд олошорхоор хараалагданхай. Эдэ бүхы малые протеин ехэтэй тэжээлээр хооллуулха гэбэл, аргагүй ехэ орооһо тариан хэрэгтэй болохо байна. Тиимэһээ үдхэжэ байһан малаа шэмэтэй тэжээлээр гүйсэд хангахын тула олон жэлэй ногоо ургуулжа, һайн шанартай үбһэ абаха, мүн таримал, хээрын ногоогоор шэмэ ехэтэй сенаж даража абаха болонгдоно. Таримал ногооной бэедэ шэнгэсэтэй 1 центнер протейнэй үнэ сэн 25 түхэригтэ, тиин ороoһо тарианай центнер протеин 64 түхэригтэ хүрэдэг юм. Ажахынуудай олон жэлэй ногоо тэжээлдэ хэрэглэдэг болоо һаа, малай продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд доошолхо һэн.

4—5 жэлэй урда тээ манай орон дотор хонидто һайжаруулагдамал бэлшээри хэрэглэгдэжэ эхилээ. Орон доторнай арбаад мянган гектарта иимэ бэлшээри бии болонхой. 1969 ондо Ивалгын туршалга үйлэдбэриин ажахыда Зүүн Сибирь соо эгээл түрүүшынхеэ 28 гектар газарта хони адуулха һайжаруулагдамал бэлшээри эмхидхэгдэһэн юм. Хойто жэлдэнь бэлшээриин ургаса, мүн тэжээлэй ашаг шэмэнь яһала һайн байгаа. Энэ бэлшээриһээ 75 үдэрэй туршада дунда зэргээр 474 центнер белок ехэтэй ногоон абтаһан байна.

1960 оной эхеэр хонишодой комплексно, ажахын тоосоото бригаданууд эмхидхэгдээ һэн. Иимэ түхэлэй бригаданууд хонидоо харахаһаа гадна, үбһэ тэжээлээ өөһэдөө бэлэдхэдэг болоһон юм. Энэ ажалай һайниинь гэхэдэ, хүдэлмэрингөө зарим хубинуудые оньһон техникын ашаар хэдэг болоһон. Зүгөөр бригадада дутуу дунданууд олоор ушараа.

Бригадын гэшүүд хони харууһалхаһаа гадна, тракторта хүдэлжэ шадаха, бэшэшье оньһон техникые, мүн агротехникын заабариие һайн мэдэхэ ёһотой. Тэжээл бэлэдхэлгын эхи... нишод гол ажалаа һу... шье ушар тохёолдодог... бүхы ажалые нэгэн доро... тэдэндэ хүшэр байһан...

Энэ һалбариие саашада... нөөр хүгжөөхын тула хэ... хан отарануудые нэгэд... нишодой томодхогдоһон... байгуулхада зохид гэжэ һ... Энэ бригадын хүдэлмэ... гуримтайгаар. бүтээсэ ех... дүүргэдэг болохынь тул... лыень гэнтэ бэшэ, хари... шата дамжуулан н... шухала.

Нэгэдэхи шатада хэди... хайшалжа, хонишод хүс... дэн ажаллаха, ажаһуу... жаруулха жэшээтэй. ... шатада бригадын хони... мянга хүрэтэр олошоруу... нишодые хэрэгтэй оньһо... кээр түгэс хангаха боло... рин 3-дахи шатада хони... модхогдоһон комплекс бии... Бригада дотор хэгдэхэ... өөһэдын хүсөөр дүүргэ... тай, үбһэ тэжээл бэлэд... боломжотой болохо юм. ... хогдоһон бригадануудта ... бүтээсэ һураггүй дээшэ... һаниинь элитэ.

Энэ һалбариие саашад... жөөхэ, ашаг олзыень дэ... хэ хэрэгтэ хонишодой аж... лөөһэн ехэ удха шанар... шэ ааб даа. Тиимэһээ мү... дэ түрүү ажахынууд хон... түлөөһые абаһан центнер... циинь зэргээр тогтоонхо... ажахын тоосооной нэгэ... хубинь болоно бшуу. Тии... тэрэ үйлэдбэриин гаргаш... хо хэрэгтэй холбоогүй... бшуу. Ушар иимэһээ хо... ажалай түлөөһые саашад... римшуулхаар тэрэниие ... экономическа дүнгүүд... холбохо хэрэгтэй гэжэ һа...

И. ХАР...
экономикын ...
ка...

Москва, Ленинградай хүдэлмэришэдэй жэшээгээр

АЖАЛАЙ ГЕРОЙН БРИГАДАДА

Түрэл Улаан-Үдэ городоймнай түхэл шарай жэл ерэхэ бүри хубилжа, гоё һайхан боложо байнхай. Шэнэ үйлсэ, кварталнууд урган бодожо, городые гоёон шэмэглэнэ.

Хаа хаанагүй барилга үргэн далайсатайгаар эрхилэгдэнэ. Барилгашад шэнэ барилгануудай болзорые хорооxo, шанарыень һайжаруулха, техникэ болон барилгын материалнуудые ашагтайгаар хэрэглэхэ, табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабарие болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэжэ байна.

Барилгашадай дунда дэлгэрһэн энэ мүрысөөндэ Социалис Ажалай Герой Борис Алексеевич Полторацкиин даадаг бригада амжалта туйлаһаар. Барилга-хабсаралгын 3-дахи управлениин энэ бригада үнгэрһэн табан жэлэй үедэ ехэ ажал дүүргээ. Олон шэнэ һургуули, саад, больница, захиргаанай байшангууд, байрын гэрнүүд бригадын хүсөөр баригдаа. Бригадын гэшүүн бүхэн һүүлэй арбан жэлэй туршада 80 байратай гэр барижа тушааһан болоно.

Ажалай түрүү дүй дүршэл үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, барилгын шанарые һайжаруулха, болзорыень хорооxo асуудалда партиин XXIV съезд ехэ анхарал хандуулаа. Партиин энэ эрилтые бодото дээрэнь дүүргэжэ байһан барилгашад һайн үрэ дүн туйлана гээшэ. Тэдэнэй дунда Социалис Ажалай Геройн толгойлдог бригада оролсоно.

Борис Алексеевичэй даадаг бригада ороной түрүү барилгашадай үүсхэлые дэмжэн, ажалдаа эмхидхэлэй шэнэ гурим хэрэглэдэг болоо. Москвагай областиин «Зеленоградстрой» трестын Н. Злобиной хүтэлбэрилдэг бригада предприятитай договор баталжа, барилгын бүхы процессые өөһэдынгөө хүсөөр бүтээхэ үүсхэл гаргаа һэн. Сметээр хараалагдаһан барилгын мүнгэнэй зарим хубинь бригадын мэдэлдэ үгтэжэ, барилгашадта салин хүлһэн боложо түлэгдэхэ юм. Мүн бригада мэдэлдээ абаһан энэ мүнгөөрөө барилгын материалай түлөө, хэрэглэжэ байгаа түхеэрэлгэ, техникын түлөө түлбэри үгэхэ, субподрядна организацинуудтай тоосохо болоно.

Барилгын материал, салин хүлһэнэй фонд алмажа шадаа һаа, барилгын объектнүүдые болзорһоонь урид ашаглалгада тушаагаа һаа, алмаһан бүхы материал, мүнгэн зөөриин 50 процентые бригада шан болгон абаха юм. Нүхэр Злобиной бригадын үүсхэл үйлэдбэридэ ехэ аша туһатай.

Барилга-хабсаралгын 3-дахи управлениин эрхэ байдалые хараада абалсажа, Москвагай областиин барилгашадай дүй дүршэлые өөһэдынгөө ажалда хэрэглэхэ гэжэ Борис Алексеевич шиидээ һэн. Үсөөн бүлэтэй хүдэлмэришэдэй байха хамтын байра июлиин 22-то барижа эхилхэдээ, нүхэр Злобиной бригадын үүсхэлые дэмжэн, тэрэ өөһэдынгөө СМУ-тай подрядна договор баталһан байна. Байрын хана хирпиисээр бодхохо, пол, потологой хабсаргамал зүйлнүүдые таарулан табиха, гэрэй хушалта гэхэ мэтэ хүдэлмэри бригадынгаа хүсөөр дүүргэхые хараалаа.

Шэнэ онол аргын үлэмжэ һайн, экономическа талаараа ашаг ехэтэй байһаниинь түрүүшын үдэрһөө элирбэ. Өөрынгөө дүүргэхэ ажалай түлөө барилгашан бүхэнэй харюусалга дээшэлээ. Мүн бригадын гэшүүн бүхэн ганса өөрынгөө ажалай түлөө харюусаха бэшэ, харин бүхы бригадынгаа ажал хүрэг, договорой дүүргэлтын түлөө харюусаха ёһотой болоно. Договороор хараалагдаһан уялгаяа дүүргээд, материал, салин хүлһэ алмаад байбал, бригада шагнал абаха ха юм.

Тус бригада договорой ёһоор хамтын байра бариха зуураа, графигаа түрүүшын үдэрһөө уридшалан дүүргэжэ байна. Хамтын байрые октябриин һүүл багаар тушааха ёһотой аад, энэнээ болзорһоонь холо урид барижа дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай. Нүхэр Полторацкиин бригада энэ гэрые октябриин эхиндэ барижа дүүргээд, гэрэй досоо талын ажал дүүргэгшэдтэ тушааха.

Социалис Ажалай Геройн даадаг бригада урда мэтэ барилгашадай түрүү зэргэдэ жагсан ябажа, оролдосото ажалай һайн жэшээ харуулһаар. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ, барилгын болзор хорооxo, шанарыень һайжаруулха хэрэгтэ тэдэнэр хубитаяа ехээр оруулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Социалис Ажалай Герой Б. А. Полтарацкий. Бригадын гэшүүд Валерий Шаракшинов, Емельян Иванов, Валерий Чернов. Үнинэй барилгашан Н. И. Ланцов хирпиисээр хана бодхожо байна.

А. КУШНАРЕВОЙ фототекст.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ—түрүү арга

ҺАЙН ШАНАРТАЙ, ШЭМЭ ЕХЭТЭЙ

Малаа зоотехническэ нормын ёһоор эдеэлүүлхэ болоо һаа, зундаа бэлэдхэһэн үбһэ тэжээлнай үбэлжэлгын хахадлатаршье хүрэхэгүй байдаг. Юундэб гэхэдэ, манай нютагта сабшалан, тариалан бага, тиимэһээ үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ арга боломжошье хомортойбди. Сабшалан, тариалангай ургасые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэтээ хамта, хуряаһан тэжээлэйнгээ шанарые һайжаруулха, илангаяа хүхэ ногооной шэмые бэедэнь үлөөдэг болохо зорилго табинабди.

Манай заводто «АВМ-0,4» гэжэ оньһон агрегадаар шэмэ ехэтэй ногооной гурил татагдадаг болоһоор дүрбэдэхи жэлээ ябажа байна. Байгша ондо июлиин эхинһээ витамин ехэтэй ногооной гурил татагдажа захалаа һэн. Һараһаа үлүү саг соо 3000 гаран центнер иимэ гурил бэлэдхэгдээ. Ургажа байһан хүхэ ногооной шэмые бэедэнь үлөөхэ үшөө нэгэ арга — сенаж дараха аргые заводой отделени бүхэндэ хэрэглэхээр хараалагдаһан аад, июль һара соо, августын эхеэр үдэр бүри тооной хура бороо орожо һаалта хэбэ. Наратай үдэрнүүдэй тогтоходо сенаж дарагдажа захалаа.

Витамин элбэгтэй ногооной гурил татахадаа халаахай, шаралжа, элдэб буртаг үбһэ, модоной набша, мүшэр гэхэ мэтые хэрэглэхэдэ болохо. Иимэ буртаг ургамалнууд урдань оройдоо хэрэглэгдэнгүй орхигдодог байһан ха юм. Эгээ шэмэтэй хүхэ ногоон зангаарнь хатаажа, гурил болгон хадагалжа абахада, юугээршье сасуулашагүй шэмэтэй тэжээл байхал. Илангаяа эхэ малда, мүн тугал, хурьгадта, поршоонхонуудта ногооной гурил эдюулхэдэ һайн.

Манай нютагта урдань гол түлэб эбэртэ бодо мал, хони үсхэбэрилэгдэдэг байһан юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ адуу үсхэбэрилгэдэ анхарал хандуулагдадаг боложо, адуу моридоймнай тоо олошоржо байнхай. Манай эндэ хада уулатай, зунай сагта хүдөөгэй холын бэлшээринүүдээр элбэг тула адуун һүрэгые хэдэ мянгаарнь үсхэбэрилхэ арга боломжотойбди.

— Нютагай зоной хүсэлөөр дээдын зургаанууд манай Ториин совхозые үүлтэртэ адуу үсхэбэрилхэ тусхай завод болгохо шиидхэбэри абаа. Шэнэ табан жэлэй туршада манай адуунай завод бүхы Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ үүлтэртэ адуу үсхэбэрилхэ томо ажахы болохо байна. Мүнөө ороной баруун областьнуудһаа 100-гаад толгой донской үүлтэрэй гүүн 10 азаргатайгаар асарагдаа. Мүн ородой хүндэ ашаанай мяхалиг үүлтэрэй адуун ерэжэ байна.

Үүлтэртэ адуу үсхэбэрилхөөр мэргэжэһэн ажахы болоо хадаа, унага, дааганууды һайнаар түлжүүлжэ, колхоз, совхозуудта үүлтэртэ, гоё һайхан бэетэй, хурдан, хатарша, мүн мяхалиг, манай эндэхи эрхэ байдалда тааpaһан азаргануудые ойрын жэлнүүдтэ олоорнь худалдаха зэргэтэй болонобди. Энээнэй тулада адуун һүрэгые зооветеринарна бүхы заабаринуудай ёһоор эдеэлүүлжэ, харууһалжа, бэе һайнтай түл абаха, тиигээд һайнаар түлжүүлжэ, томо болгожо байха хэрэгтэй. Урданайхидаал адли һүрэгөө үбэл зунгүй бэлшээридэ ябуулжа, үбһэ тэжээл эдюулэнгүй ондо оруулжа байдаг үемнай болихонь. Тиимэһээ шэнэ табан жэлэй туршада тэжээлэй асуудалые эсэслэн шиидхэхэ гээшэ түрүүшын ээлжээнэй зорилгомнай болоно.

Мүнөө жэл хэмһээ хэтэрхэй хура бороотой байжа, Зэдэ гол, мүн Алцаг, Армаг болон хүдөөгэй бусад багахан гол горходнай ... тараар үерлэжэ, һабаһаа ха... сабшалангуудаймнай гурбан ... гэ хуби шахуу элһэ хайра... раа. Тэрээнһээ гадна, тэж... лэдхэлгые ехээр хойшо та... байна. Манай Армагай отде... дэ август һарын гараһан ... түрүүшын һуринууд бодоһо... на. Тиимэһээ үлөөшэ саг со... жээл бэлэдхэлдэ хамаг хүсэ... сүүлжэ, түсэбөөр хараал... жээлээ суглуулжа абахаа... дохо хэрэгтэй.

Ногооной гурилһаа гадна, ма... нютагта һүүлэй жэлнүүдтэ ... нэй гурил татагдадаг болоһо... хайнь хөөрэлтэй. Үбһэ, һол... зеленкые тэрэ зандань малд... хэдэ, горитойхон хубиинь хо... гожо үлөөдэг байха юм. ... бүдүүн тэжээлые хэршэжэ, ... болоторнь жэжэдхээд үгэ... юрэдөөшье үлөөлтэгүйгөөр ... байна. Манай эндэ хониты... эбэртэ бодо малдашье бүдүүн... жээл иигэжэ гурил болгоод ... хажа холёод эдюулдэг бол... тэжээлээ нилээд арьбалж... лообди.

Заводоймнай 4 отделени ... дэ үбэлжэлгын үедэ иигэж... дүүн тэжээл гурил болгон т... гурба-гурбан агрегат хү... Нэгэ агрегат 5—6 гүүрт... рые хангана. Энэ аргаяа би... саашадаашье хэрэглэхэ болон...

Үбһэ тэжээлые зүбөөр ... тайгаар, элдэб шэнэ аргану... — витаминно-ногооной гури... таха, сенаж дараха гэхэ мэт... лэн — хэрэглэн хуряажа, һай... бэлэдхэжэ, буйлуулжа, ... жуулжа малда эдюулдэг ... Тиигэжэ малай ашаг ... эрид дээшэлүүлхэ тухай ю... табан жэлэй түсэб тушаа К... эй XXIV съездын шиидхэбэри... дотор эрид заагдана ха ...

Е. УЮ...
Зэдын аймагай Тор...
адуунай заводой 4-д...
отделениин агро...

ГҮРЭНЭЙ МҮНГЭ ЗӨӨРИ АШАГТАЙГААР ХЭРЭГЛЭХЭ

Ниитын үйлэдбэриие, тэрэ тоодо хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам ашаг олзотой болгохо хэрэгтэ гүрэнэй зүгһөө гаргашалагдадаг мүнгэнэй, мүн зээлеэр үгтэдэг мүнгэнэй үүргэнь угаа ехэ. Энэ асуудалда партиин XXIV съезд онсо анхарал хандуулһан юм. Тиимэһээ гүрэнэй банкын Хориин аймагтахи отделениин хүдэлмэрилэгшэд совхозуудай, хүдөө ажахын бусадшье предприятинуудай экономико бэхижүүлхэ, үйлэдбэриин финансова даалгабаряа тэдэ ажахынуудай дүүргэхэ хэрэгтэнь саг үргэлжэ һаналаа табина.

Хүгжэнги промышленностьтай боложо байһан Хориин аймаг хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилэн гаргадаг мүн лэ томохон аймагуудай нэгэн болонхой. Тиимэһээ гүрэнэй банкын Хориин отделени хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ жэл бүри ехэ мүнгэ зээлеэр үгэдэг байна. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада, 1966 онһоо 1970 оной һүүл хүрэтэр аймагай хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ 4 миллион 25 мянган түхэриг урьһаламжа үгтөө. Энэ үе соо аймагай совхозууд мяха, һү, нооһо, ороoһо, үндэгэ гэхэ мэтые үйлэдбэрилэн гаргалга, худалдалгаяа нилээд дээшэлүүлээ.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын дээшэлхэтэй хамта, зээлеэр гаргашалагдадаг мүнгэнэй хэмжээн мүн лэ дээшэлнэ. Гүрэнэй банкын отделени үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада совхозуудай экономическа хүгжэлтын дүнгүүдые шалгаха талаар нилээд ажал хэһэн байна. Үйлэдбэрилэн гаргагдадаг продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха, ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ асуудалда һаналаа табихыень ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, главна бухгалтернуудта саг үргэлжэ заагдаһан байха.

Мүнгэнэй али зэргээр гаргашалагдажа байһые хинан шалгахын тула экономическа ажал саг үргэлжэ ябуулагдана. Тиихэдээ гүрэнэй банкын отделени аймагай финансын таһагтай, аймгүйсэдкомой дэргэдэхи хүдөө ажахын управленитэй, экономическа Соведүүдэй гэшүүдтэй, арадай хиналтын органуудтай холбоо барисаатайгаар ажаллажа, нэгэнтэ бэшэ шалгалтануудые үнгэргөө. Тиимэ шалгалтанууд бүхы совхозуудта үнгэргэгдөө. Жэшээнь, Үдын, Анаагай совхозуудай ажахын финансова ажал ябуулгые шалгаһан тухай асуудал партиин райкомой, ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдкомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн юм. Дурсагдаһан ажахынуудта мүнгэ зөөри гаргашалгаар бии байһан дутагдалнуудые усадхаха тодорхой хэмжээнүүд тэндэ хараалагдаһан. Банкын хүдэлмэрилэгшэд совхозуудай экономико һайжаруулха талаар элдэб комисснуудай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэрэнэй ашаар гүрэнэй зүгһөө гаргашалагдадаг мүнгэ зөөри ашаг олзотойгоор хэрэглэхэ талаар зарим тэды үрэ дүн туйлагдаа. Энээниие иимэ баримтануудаар гэршэлэн харуулхада болохо байна. Жэшээнь, аймагай бүхы совхозууд табан жэлэй саада тээ 1 миллион 242 мянган түхэригэй гарза хохидолдо ороод байгаа һаа, 1971 оной январиин 1-дэ тэрэ гарзаяа 329 мянган түхэриг хүрэтэр бага болгоо. Аймагай 3 совхоз, нэрлэбэл, Анаагай, Үдын, Хүрбын совхозууд ойн баярай 1970 ондо ашаг олзотойгоор хүдэлжэ, хамта дээрээ 158 мянган түхэригэй олзо доход оруулаа. Мүнөө үедэ аймагай совхозууд мүнгэ зөөри хэрэглэхэ асуудалда ехэ болгоомжотойгоор хандадаг болоһон байна. Тиигэжэ гансахан 1970 оной туршада совхозуудһаа гүрэнэй банкын отделенидэ 400 мянга шахуу түхэриг сэбэр мүнгэн оруулагдаа.

Анаагай, Үдын, Хүрбын совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, бухгалтернууд болон финансын хүтэлбэрилэгшэд экономическа хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандадаг болоһон байна.

Түсэбөөр хараалагдаагүй барилга хэлгые хинан шалгаха асуудалда банкын хүдэлмэрилэгшэд һаналаа саг үргэлжэ табина. Хэрбээ түсэбөөр хараалагдаагүй барилгын баригдажа байһые элирүүлээ һаа, гүрэнэй банкын отделени мүнгэ зөөри урьһаар үгэхэ ябадалаа болюулха гэхэ мэтэ хэмжээнүүдые абадаг болоо. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрын үнэ сэнгые хямдаруулха, салин хүлһэндэ үгтэһэн мүнгэ зөөриин хэр зүбөөр гаргашалагдадаг байһые шалгадаг болонхой.

Аймагай совхозууд һүүлэй 2—3 жэлэй турша соо «Сельхозтехникын» эмхинүүдтэй, нефтебазануудтай тоосоо хэлгээ түргэдхэхын тула түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор тоосоо хэдэг болоо. Тиигэжэ тэдээнэй үри шэри нилээд бага болоһон байна.

Шэнэ, юһэдэхи табан жэлэй туршада аймагай совхозууд, тэрэшэлэн хүдөө ажахын бусадшье эмхинүүд гүрэнэй зүгһөө гаргашалагдадаг мүнгэ зөөри ашаг олзотойгоор хэрэглэхын тула бүхы хэмжээ абаха зэргэтэй.

Ц. ЦЫДЫПОВ,
гүрэнэй банкын Хориин отделениие эрхилэгшэ.

Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Улаан-Үдын сэмбын фабрикын коллектив байгша оной түрүүшын долоон ... түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, даабариһаа гадуур 1400... сэмбэ нэхэн гаргаба. Фабрикын хүдэлмэрчшэн Людмила Ви...на Когтина ажал хүдэлмэридөө оролдосотойгоор хандажа, ... найнгаа даабари 112—115 процент дүүргэнэ.

Зураг дээрэ: Л. В. Когтина. А. МАНТАЕВАЙ ...

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН МАТЕРИАЛНУУД ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

УЛАМ ҮРГЭДЭЖЭ БАЙГАА ЭКОНОМИЧЕСКА ХАРИЛСААНУУД

Советскэ Союзай экономико хүгжөөхэ холын хараата зорилгонуудые КПСС-эй XXIV съезд тодорхойлhон байна. Энээнэй үндэhөөр социалис хани харилсаанай, гүрэнүүдэй экономическа холбоо харилсаа улам гүнзэгы удхатай болгохо арга боломжонууд нээгдэбэ. Харилсан туhалалсалгын экономическа Советдэ (СЭВ-тэ) ородог гүрэнүүд СССР хоёрой хоорондын хани харилсаануудые улам үргэдхэhэнэй ашаар социалис ёhоной уласхоорондын ажалай хубаарилгын булюу hайн талыень хүсэтэйгөөр хэрэглэхэ, Советскэ Союзай улас түрын байдалые бэхижүүлхэ, социалис оронуудай политическэ, экономическа нэгэдэл бэхидхэхэ, экономикыень улам ашатай туhатай болгоно.

Экономикын, эрдэм, техникын талаар Советскэ Союзай, социалис бусад оронуудай холбоо барисаае улам үргэдхэн hайжаруулхада, СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай экономическа харилсаануудые цаашадаа улам үргэдхэхэ шэглэлтэйгээр ябуулха шухала гэhэн зорилго партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүд соо хэлэгдэнхэй.

«Социалис оронуудай экономическа харилсаа холбоотой байха шэнэ шэнэ, орёо бэрхэ шэглэл бии. Энэ хадаа экономическа холбоон асуудалнуудта үргэнөөр хандаха, гансаханороной аша туhа харюусахаhаа гадна, мүн харилсаа холбоондо хабаадагшад бүгэдэй аша туhада харюусамаар, зохимжо таарамжатай шиидхэбэринүүдые оложо шадаха тушаал зорилтэнүүдые табина. Тэрэ хадаа эрдэм наука болон техникын тон шэнэ туйлалтануудые, мүн үйлэдбэриин үлэмжэ ехэ олзотой ба техническэ талаараа түрүү зүйлнүүдые аргагүй хэрэглэхээр эрилтэ табина» — гэжэ КПСС-эй ЦК-ай тоосоото элидхэл соо хэлэгдэнэ.

Аха дүү оронуудай экономикын хэмжээе адлирхуу болгохо, үйлэдбэриин технологическа, худалдаа наймаанай холбоонуудые бэхижүүлхэ, экономическа хани харилсаатай гүрэнүүд дотоодын хэрэгтэ хамааралсахагүй, өөрын дураараа нэгэдэхэ, бэеэ даанхай байха — экономическа социалис харилсаануудай үндэhэн иимэ гуримтай юм.

Иимэ хани харилсаан хадаа тус гүрэнүүдтэ тусхай зургаанииэ байгуулха эрилтэ табинагүй, түсэблэлгын, мүнгэн сангай, ажахын хэрэгүүдтэ хабаадахагүй юм. Социалис энэ харилсаан хадаа олон, олон ондоо шэнжэтэй холбоо мүн. Промышленность, хүдөө ажахые хүгжөөхэдөө, гүрэн бүхэндэ таарамжатай холбоо хамтадаа байгуулха, ашатай туhатайгаар мэргэжүүлхэ, баялиг нөөсэ үүдэ — түлишые, энергетическэ, түүхэй эд мэтэнүүдые таараха соонь хоорондоо абалсаха, транспортын, хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые бэе бэедээ зохимжотойгоор хэрэглэлсэхэ мэтын олон талын холбоо харилсаанууд улам үргэдхэхэ хараатай юм. Игэжэ СЭВ-тэ ородог гүрэн бүхэнэй ажахын, арадайнь ажахын хүгжэлтэ аша туhые харалсажа, иимэ харилсаа холбоонуудые хүгжөөхэ ашаар эдэ оронуудай экономическа хүгжэлтын хэмжээн ойртон болохо, саашадаа экономикын, эрдэм ухаанай, техникын талаар харилсаан улам үргэдхэ, уласхоорондын дэлгүүр бэхижэхэ, худалдаа наймаан улам ехэ болохо юм.

Табигдаhан эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада социалис оронуудай харилсаануудые нэн түрүүн түсэблэлгөөр бүхы талаhаань бэхижүүлхэ шухала. СЭВ-эй XXIII (1969 ондо) сесси социалис экономическа харилсаануудые хүгжөөхэ зорилго тодорхойлоо hэн. Үнгэрэгшэ жэлдэ болоhон СЭВ-эй XXIV сесси иимэ удхатай шиидхэбэри абаа гэбэл: «Арадай ажахын түсэбүүдые хоорондонь зохилдуулан табижа, экономическа харилсаануудаа бэхижүүлхэ. Үйлэдбэри хүгжөөхэ, эрдэм, техникын, гадаадын худалдаа наймаанай талаар, ондоо гүрэнүүдтэ худалдаа андалдаа хэхэ тухай энэ түсэбүүдтээ хараалха» — гээд эндэ хэлэгдэhэн байгаа.

Мүнөө үеын эрдэм, техникын революци хадаа үйлэдбэриие удаа дараалан томодхохо, эрдэм, техникын ажал ябуулгын материальна үйлэдбэритэй ябан ошонгоо нэгэдэхэ гэhэн удхатайгаар хүгжэжэ байна ха юм. Иимэ болоhонhоонь хойшо зарим гүрэнүүдэй, илангаяа бага оронуудай, аминдаа, бултанhаа таhарангяар хүгжэхын аргагүй саг ерээ. Тиимэhээ СЭВ-эй оронуудай экономическа харилсаануудай саашанхи программа хадаа СССР-эй болон СЭВ-эй гүрэнүүдэй промышленностиин хоорондо эрдэм, техникын, үйлэдбэриин технологиин нягта холбоо байгуулhанай ёhoop үндэhэлхэ зэргэтэй. Игэбэл СЭВ-эй оронуудай экономико урагшатайгаар, али алиндаа туhатайгаар хүгжэхэнь лабтай.

1971—1975 онуудай туршада СЭВ-эй гэшүүдэй түсэбүүдээ зохилдуулан табиhанай зэргээр шэнэ табан жэлэй туршада социалис оронуудай харилсаанууд тодорхойлогдохо юм. СЭВ-эй гүрэнүүдэй hүүлшын сессинүүдэй шиидхэбэринүүдэй ёhoop, шэнэ табан жэлэй туршада үйлэдбэриие гүрэнүүд хоорондо тааруулан мэргэжүүлhэнэй, холбоотой болгоhоной үндэhөөр үйлэдбэриин техническэ харилсаанууд улам үргэдхэхэ хараатай, тэрэнэй ашаар эд бараанай андалдаан улам ехэ болохо юм. Социалис оронуудай хани харилсаануудай хүгжэхэ үедэ манай орондо ехэ продукци үгэдэг СЭВ-эй гэшүүд-гүрэнүүдтэ промышленностиин тусхай hалбаринууд хүгжэнхэй, жэшээнь, судна бүтээлгэ, түмэр харгын вагонуудые, электродвигательнүүдые болон бусад түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргадаг болонхой. Үнгэрhэн табан жэлэй туршада СССР-эй арадай ажахы эдэ оронуудhаа химиин 54 заводой түхеэрэлгэнүүдые абаа, мүн 38 процентын тоннажай хэмжүүртэй далайн суднануудые абаа. Полышын, Германиин Демократическа Республикын судна бүтээгшэд ехэнхидээ Совет гүрэнэй захил дүүргэнэ. Болгариин хилын саана гаргадаг бүхы зүйлнүүдэй 70 процентнь — электродвигательнүүд, электрокранууд, телефонууд, юумэ ашадаг оньhожоруулга болон бусад Советскэ Союзда эльгээгдэнэ. Гүрэндөө гаргадаг автобусой, дизельнэ поезднуудай хахад хубиие Венгри манай гүрэндэ худалдана. ГДР ЧССР хоёр прокатна түхеэрэлгынгээ 50 процентые СССР-тэ худалдана. Ажалай иимэ хубаарилга үйлэдбэри томодхоходо гаргаша хороохо, үйлэдбэриие аша туhатай болгоходо түлхисэ болоно.

СЭВ-эй гүрэнүүдтэ Советскэ Союз энергетикын түхеэрэлгэ, тепловозууд, автомобиль, хүдөө ажахын машина, горно, металлургиин түхеэрэлгэнүүд болон бусадые олоор эльгээдэг юм. 1966—1970 онуудта манай гүрэнэй техническэ туhаламжын ашаар социалис гүрэнүүдтэ промышленна болон хүдөө ажахы, 300 гаран предприяти шэнээр ашаглалгада оруулагдаа, үгышье hаа, шэнэлэгдээ.

1971—1975 онуудта шанаржуулгын промышленностьда үшөөшье үргэн харилсаа бэелүүлхээр хараалагданхай. СССР СЭВ-эй гүрэнүүд хоёрой хоорондо машина бүтээлгын продукциин андалдаан 80 процент болотороо ургаха юм. Тиигэхэ мүртөө, андалдадаг эдэ хэрэгсэлнүүд соо тон hайн машина, түхеэрэлгэнүүд, оньhон автоматика, үйлэдбэри оньhожоруулдаг хэрэгсэлнүүд, электронно-тоололгын түхеэрэлгэ болон бусад оролсохо болонхой.

Нүгөө талаhаа, СССР-hээ СЭВ-эй гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг машина түхеэрэлгэнүүд хараа байса ехэ болохо, энэ табан жэл соо 2 дахин үргэдхэ хараатай. СССР-эй техническэ туhаламжаар СЭВ-эй оронуудта промышленностиин 400-гаад барилга бодхоогдохо. СЭВ-эй гэшүүн-гүрэнүүдэй СССР-тэ эльгээдэг машина түхеэрэлгэ ехэ болохо хараатай. Хэрбээ үнгэрhэн табан жэл соо эдэ оронууд 12 миллиард түхэригэй иимэ продукци үгэhэн байгаа hаа, шэнэ табан жэл соо энэ тоо 18 миллиард түхэригэй болотороо ехэ болохо юм. СЭВ-эй гүрэнүүдэй арадай ажахын түсэбүүдые хоорондонь тааралдуулан зохилдуулхада, үйлэдбэриие гүрэн хоорондо мэргэжүүлхэ, хамжуулха хэрэг улам үрэ ехэтэй болон хүгжөө. СССР-эй, Польшо, Венгри, ГДР болон бусад гүрэнүүдэй хоорондо промышленностиин шухала hалбаринуудта хамжуулха, мэргэжүүлхэ хэлсээнүүд баталагданхай. Шэнэ табан жэлэй туршада харилсан нэгэдүүлхэ гэhэн түсэб соо эрдэм, техникын талаар хамтаараа ехэ ехэ шэнжэлэлгэнүүдые хэхэ, электронно-тоололгын машинанууд мэтэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаха талаар хамжаха гэлсэжэ ойлголсоhон юм. Жэшээнь, СССР Венгри хоёр энэ табан жэл соо 250 миллион түхэригэй тоололгын техникын хэрэгсэлнүүдые бэе бэедээ үгэлсэхэ гэлсэнхэй. Волго мүрэндэхи автозаводой бааза дээрэ хүнгэн машина бүтээн гаргаха тухай социалис хэдэн гүрэнүүдтэй хэгдэhэн хамтын хэлсээнүүд хадаа экономическа ехэ удха шанартай байха юм.

1971—1975 онуудай түсэбүүдые зохилдуулан табиhанай ашаар СЭВ-эй гэшүүн-гүрэнүүдэй электрын элшэ хүсөөр, түлишөөр, түүхэй эдээр хангаха эрилтэ зарим тэды шиидхэгдээ. Советскэ Союзhаа нефть, газ, шулуу нүүрhэ, түмэрэй руда, хара, үнгэтэ металл, прокат, фосфорно үтэгжүүлгэ, целлюлозо, модон хэрэгсэлнүүд Европын социалис оронуудай (иимэ зүйлнүүдгүй) промышленностиин улам ургажа байгаа эрилтэ хангаха юм. СЭВ-эй оронуудай бэе бэедээ үгэлсэдэг баялиг, түлишэ, металл болон бусад соо СССР-эй хуби 1955 ондо 41 процент болодог hаа, мүнөө гурбанай хоёр хубинь болоо, үнгэрhэн табан жэлэйхитэй сасуулхада, ерэхэ табан жэл соо СССР-hээ эдэ оронуудта эльгээгдэдэг түлишэ болон бусад зүйлнүүд 38 процентээр ехэ болохо хараатай.

Ерэхэ табан жэлдэ улад зоной ажабайдал нилээд hайжаруулха гэhэн экономическа шухала зорилго табигдаhан гээшэ ааб даа. Энэ талааршье СЭВ-эй гүрэнүүдэй харилсаанууд хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин талаар үргэдхэхөөр хараалагданхай. Шэнэ табан жэлэй туршада СЭВ-эй гэшүүн-гүрэнүүдhээ оёгдоhон хубсаhа, мебель, арhан гутал, хилгааhан бүд болон бусад хамтадаа 8,5 миллиард түхэригэй зүйлнүүдые СССР абаха юм.

Түсэбүүдые тааралдуулан зохёолгын аша үрэ юу харуулнаб гэхэдэ, СЭВ-эй гүрэнүүдэй хоорондохи эд бараанай эрьесэ болоно. Шэнэ табан жэлэй туршада эдэ гүрэнүүдтэй СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай эрьесэ 76 миллиард түхэригэй болохо юм. Энэнь 1966—1970 онуудайхида орходоо 1,5 дахин ехэ болоно.

Социалис ёhоной уласхоорондын ажалай хубаарилгын улам гүнзэгы удхатай, ажахынуудаа зохилдуулан хүгжөөхэтэй хамта, гүрэн гүрэнүүдэй экономико hудаhан мэтэ хоорондоо ехэ холбоотой болоно. Ушар иимэhээ социалис оронуудай түбэй түсэблэлгын зургаануудай үмэнэ шэнэ шэнэ зорилгонуудые табина, хамтынгаа түсэблэлгые улам нарижуулан hайжаруулха эрилтэ табина.

Социализм, коммунизм байгуулгын мүнөөнэй үе шатын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, СЭВ-эй зургаануудта экономическа харилсаануудай холын хараатай программа зохёогдонхой. Социализмын оронуудай ажахые нэгэдүүлэн хүгжөөхэ гол хараа шэглэлнүүд, гол шухала зорилгонууд тодорхойлогдоо, экономическа харилсаа холбоонуудые нарижуулха арга оншонууд хараалагдаа. Тиигэхэ зуураа, харилсаа холбоонуудаа түсэбэй ёhoop хүгжөөхэ асуудалда гол анхарал хандуулагдана, экономическа политикын, арадай ажахын холын хараата түсэбүүдээ хоорондонь зохилдуулха, промышленностиин зарим hалбаринуудые, зарим үйлэдбэриие хамтын түсэб зохёохо асуудалнуудаар бэе бэетээ зүбшэхэ, түсэблэлгэ, арадай ажахые ударидаха хэрэг hайжаруулха талаар дүй дүршэлөө андалдаха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха юм.

СЭВ-эй гүрэнүүдэй XXV сесси hаяхан боложо үнгэрөө. Хани харилсаанай, экономическа нэгэдэлгын үргэн программые улам гүнзэгырүүлхэ тухай эндэ хэлсэгдээ. Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые улам хүгжөөхэ, арад зоной ажабайдал улам шангадхаха болон социально-нэдэлэй бэеэ хамгаалха хүсые улам шангадхаха болон социально-экономическа зорилго шиидхэхэ гэжэ энэ программа дотор хараалагданхай.

Энэ программань 15—20 жэлэй туршада бэелүүлэгдэхээр зохёогдонхой. Энээниие бэелүүлhэнэй ашаар СЭВ-эй гүрэнүүдэй экономико улам хүгжэжэ, шэнэ шатада гараха, хани харилсааниинь улам бэхижэжэ үргэдхэ, социалис нэгэдэлэй хамтын хүсэ шадал улам хүгжэхэ юм.

КПСС-эй XXIV съездын, мүн аха дүү партинуудай съезднүүдэй шиидхэбэринүүдэй бодото бэелэлэй гэрышэ энэ программа болоно. Социалис ёhоной экономическа нэгэдэл хадаа шэнэ общеcтвын, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын түгэс хүсэн мүн гэжэ энэ программа соо заагдана.

Ф. ШУЛУНОВ,
экономикын эрдэмэй кандидат.

УhАНАЙ АЮУЛ САРАГШАД

1. МАРАГСААНАЙ АДАГТА...

Үер! Хүн зоной унтажа байхада, hүниин дүрбэн сагта тэрэ гэнтэ орожо ерээ. Түргэн урасхалтай Зуун-Морин гол Марагсаан гэжэ бишыхан хадын горхонтой ниилэжэ, юугээршье тогтоохын аргагүй аймшагтайгаар эрьеhээ халижа, колхозой сабшалан, малай бэлшээри, тариалан дээгүүр тараба. Иимэ ехэ үерые Тоорын үндэр наhатай үбгэдшье мүнөө болотор хараа үзөөгүй юм. Эрьеhээ халиhан энэ ехэ уhан малшадай гэр байрануудые, хонидой, үнеэдэй дал хорёонуудые урадхаажа абаашахаар аймшагтай үндэрөөр ерэбэ. Ойн модон орбонгоороо hугаран урдана. Үхэрэй шэнээн шулуунууд уhанай хүсэндэ бэе бэеэ сохин урдажа, тэнгэриин дуун мэтээр лужаганалданад. Эдэ бүгэдын хэды hүрөөтэй байгаашье hаань, хүнэй зориг энээнhээ холо үлүү хүсэтэй байгаа. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Зуун-Мориной отделениин агроном Андрей Нимбуевич Янданов мушхаран урдажа байhан уhа уруу эмээл морёор оробо. Үертэ ороhон малшадые, тэдэнэй гэр бүлые — үхибүүд болон үбгэд, хүгшэдые абарха гэжэ залуу мэргэжэлтэ шиидээ бшуу. Тэрэ эгээн түрүүн ашанартайгаа ажаhуудаг хонишон-пенсионер Буда Макеевэй гэр тээшэ морёо залаба.

— Зай, Зуун-Мориндотнай юун боложо байнаб? — гэжэ пенсионер өөрынгөө абарагшаhаа асууба.— Бидэшье бараг хэбэртэйбди, ашанарни унтажа хэбтэнэ.

— Буда үбгэнэй иигэжэ hанаа амар байhаниинь намда зориг түрүүлээ hэн, — гэжэ Андрей Нимбуевич намда хөөрөө. — Бидэ ашанарыень аюулгүй газарта гаргаабди.

Лопсон-Доржо абгай, хонидоо яажа абархамнайб? — гэбэ Андрей.

— Ехээр бү яара, аргынь оложо абархабди, — гэжэ Лопсон-Доржо этигүүлэн хэлэбэ. Хүбүүд гурба-дүрбэн хони бариад тэргынгээ аралhаа уягты, тиигээд минии ябахатай хамта бэшыень туухат, — гэжэ Лопсон-Доржо Самбуевич зүбшөөл үгэбэ. Тэрэнэй хэлэhээр нэгэ хэды хони тэргэдээ барижа уяад, бэшыень хойноhоонь тууба. Тиихэдэнь бүхы 360 хонид булта хойноhоонь ябажархёо hэн.

2. ТООРЫН МАЛШАДАЙ ТЭМСЭЛ

— Иван, бодыш! — гэжэ Манхан Халудорова унтажа хэбтэhэн нүхэрөө hэрюулбэ. — Уhан үерлэшэбэ гээшэ гү?

Иван Доржиевич Матуевай малдаа талха тэжээл зөөдэг ДТ-20 трактораа хүдэлгэжэ, өөрынгөө, хүршынгөө үхибүүдые аюулгүй газарта гаргаад ерэхэдэнь, Обоо-Добуун дээрэ тэрээнтэй сугтаа ажаллажа байhан Мүнхэ Саргаев, Вера Кырмыгенова, Антонина Саргаева, тракторист Василий Деляков, залуу малшад Евгений Балдуев, Лопсон Халудоров, Балма Мухуева, хурьгатай хонидые харууhалжа байhан Хорло Халудорова, Сэрэн-Доржо Бадмаевич Халудоров гэгшэд бултадаа хони, хурьгадаа абархын тула үбдэгсөө уhан соогуур оймоно. Минута бүхэндэ уhан нэмэжэл байба. Зарим малшад хоёр-гурбан хони моритой тэргэhээ хүтэлжэ, бэшэниинь бүхы хонин hүрэгөө туужа, долоо-найман километрэй газарта, колхозойнгоо түбтэ асарба. Харин орой гараhан хурьгадые абархань тон бэрхэтэй болобо. Хурьгадые уhанда оймуулха аргагүй ха юм. Тиимэhээ механизаторнууд Иван Матуев, Василий Деляков, Сэрэн Мурдонов гэгшэд тракторай тэргэдэ хурьгадаа ашажа, бүhэсөө уhанда унажа, шабардажа ябажа гараа.

3. ЭРЭЛХЭГЭЭР...

Эсэнгээр уhа ойможо ябаhан хүниие зураг дээрэ харана ёhотойт. Энэтнай Шулуута тосхонойнгоо хүн зониие, колхозойнгоо 300 гаран мал абарhан хүн — Гатаб Шагланов гээшэ.

— Үглөөнэй зургаан сагта хаарбаза дээрэ ерэхэдэмни, уhан эрьеhээ халижа байгаа hэн, — гэжэ Гатаб Шоймполович хөөрөөгөө эхилбэ. — Хаарбазадашье хүрэхэ аргагүй байгааб. Үертэ мултарhан хаарбазамни Эрхүүгэй тэг дунда канадтаа арайхан аhалдажа байха юм.

Гатаб Шоймполович Эрхүүгэй аюулта аашые яhала hайн мэдэхэ hэн тула гэртээ ерэжэ, өөрынгөө үхибүүд, колхозойнтоо 140 толгой тугал аюулгүй, үндэр газарта гаргаба. Тиигээд Владимир гэжэ ехэ хүбүүгээ абаад, үбhэшэдэй байгша газарта ошожо, онгосонуудаа асарха гэжэ Ирхансаг тээшэ тамараа hэн.

— Онгосонуудаа абаад, телевизорээ, хубсаhа хунараа дээрэ үлгэхэ гэжэ гэртээ ерэбэ. Теэд хүршэнэрэйнгөө hүхирэлдэжэ, уйлалдажа байхада, яахашье аргагүй байгаа. Гэртэхи юумэеэ хуу хаяад, тэдэнээ абарха болоо бшуу.

Уhан нэмэ нэмэhээр, урдань дайралдаhан юумэ бүхэниие урадхаажа эхилбэ. Аймшагтайгаар эбхэржэ байгаа уhанай долгин, үхибүүд, хүгшэдэй hүхирэлдөөн, уйлалдаан, хони, үнеэдэй мөөрэлдөөн хуу нэгэдэжэ, аймшагтай hүрөөтэйгөөр үзэгдэжэ байгаашье hаань, Гатаб Шоймполович галзуугаар бусалжа байгаа уhанай эрьюулгэ руу Володя хүбүүнтээ онгосонуудаа залаба. Уданшьегүй хүршэ айлнуудаа гэрэйнь хушалта дээрэhээ буулгажа, аюулгүй газарта гаргаа hэн. Хүршэнэр Доржо Шобоев, Сэрэн-Доржо Шагланов гэгшэдтэй хамhажа, хүүгэдые, колхозойнгоо адууhа мал абаралсаа. Дала гаран үхибүүд, эхэнэрнүүд, үбгэд, хүгшэд, зуу гаран үнеэд, далаад хонид тэдэнэй гараар аюулгүй газарта гаргагдажа абарагдаhан байна.

Гэбэшье галзуугаар урдаhан уhанай үер эрэлхэг хүнүүдтэй үсэрхэhэндэл, бури ехэ боложо эхилбэ. Арал дээрэхи айлнуудай хашаа хорёонуудые, хото далнуудые, сомоотой түлеэ дууhыень үрэбхижэ, хамажа оробо. Тиигэжэ ехээр үерлэhэн мүрэн аралай эгээл үндэр газараар урдажа, эндэ сугларhан 107 хүнэй ами наhанда аюул тохёолдуулхаар забдаба. Тиимэhээ эндэ байгаа хүнүүдые, адууhа мал абархын тула дары түргэн хэмжээ абаха шухала байгаа. Гэбэшье зуу гаран хүниие, гурбан зуун ниитын хони, тугал, үнеэдые дүрбэн зоригтойшуулай абархань тон бэрхэтэй, тэдэнэй хүсэн тон бага байгаа бэлэй. Теэд энэ аймшагтай аюултай зоригтойгоор тэмсэhэн хүнүүд айжа сухарингүй, бури үсэд нэтэрүүгээр тэмсэжэ ороhон байна.

Энэ үедэ Шулуутын отделениин бүхы механизаторнууд, жолоошод, малшад дүрбэн зоригтойшуулда туhалхаяа ерэhэн юм. Хонидой отарые даагша Буда-Радна Дансаранович Халудоров, тэрэнэй хүбүүн Бадма Халудоров, малшан Лобсон Дашеевич Танхаев Сандан хүбүүнтээ, үбhэшэдэй звеневод Гавриил Лопсонович Ябжанов, механизатор Даша Ямбуевич Танхаев, малшад Дамнин Лопсонович Ябжанов, Лодон Жалсараевич Танхаев, Сэрэн-Доржо Ширипович Шагланов, отделениин электромеханик Дамнин Ошорович Шобоев, коммунис ажалай ударник Сэрэн-Доржо Бадмаевич Халудоров, колхозой МТМ-е даагша Иван Базарович Шобоев, тракторист Доржо Шадапович Шобоев, залуу багша Доржо Мунханович Халудоров гэгшэд үдэшын долоон саг болотор хүнүүдые Эрхүүгэй урда эрьедэ онгосоор зөөбэд. Колхозойнгоо хони, тугал ба үнеэдые абарха гэжэ сэээжэдээ хүрэмэ уhан соогуур сэмохо газартаа ойможо, онгосоор тамарха газарта тамаржа ябаад оролдоо.

— Залуу хүбүүднай арал дээрэ байhан хүнүүдые Эрхүүгэй урда эрьедэ зөөгөө, — гэжэ Гатаб Шоймполович хэлэнэ. — Харин арал дээрэ үлэhэн юhэн хүн уhанда урдажа байhан хони, тугалнуудаа гэр байшангуудай хүндыдэ гаргажа, зарим нэгыень гэртэ хаажа, бүхэли сүүдхэ соо уhан согуур махаабди даа. Зуу гаран үнеэдэйнгээ мушхаржа байhан уhанай эрьюулгэ руу орошоходо, ехэ ухаа алдаhандаа айхаяа мэдэнгүй хойноhоонь ошожо, арай шамай гэжэ эрьюулжэ асараабди. Тиигэжэ үерэй буутар арал дээрээ байгаабди.

— Танай гэр бүлын ажахыда хэды шэнээн гарза тохёолдооб? — гэжэ Гатаб Шоймполовичhоо асуухадамнай, тэрэ:

— Гэр бариха гэжэ бэлдэhэн хори найман кубометр модомни, хорин табан куб түлеэн, бүхы хорёо хашаа, малай байра хуу урдаа, — гэжэ Гатаб Шоймполович харюусаба. — «Горизонт» телевизорни hандараа, мотоцикл, хубсаhа хунар, дэрэ дэбдихэр гэжэ абаха юумэ үгы. Үмдөөд лэ ябаhан хубсаhаараа үлөөбди.

— Гатаб Шоймполовичой аша габьяае колхознай мартахагүй, — гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Аркадий Степанович Иринчеев мэдүүлбэ. — Зон нүхэдөө, колхозойнгоо баялигые абарха гэжэ оролдожо байhаар уhанда урадхуулhан бүхы зөөриень бусаахабди...

Б. ЯБЖАНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Гатаб Шоймполович Шагланов. 2. Үерэй үедэ эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэhэн колхозой механизаторнууд А. С. Халудоров, П. Б. Янданов, Д. Е. Халудоров, С-Н. Р. Халбаев, Д.-Ш. Халудоров, С. С. Янданов, Ж. Н. Танхаев, колхозой МТМ-е даагша И. Б. Шобоев.

Л. ИРИНЦЕЕВЭЙ фото.

ТОБШОХОНООР...

ТУРУНТАЕВО. Ниислэл хото Улаан-Үдымнай 120 хүдэлмэришэд «Прибайкалец» колхоздо туhалхаяа ерээд, үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилжэ эхилбэ.

М. АЛЕКСЕЕВ.

* * *

УЛААН-ҮДЭ. Ленинэй ордентэ мяха-консервын комбинадай соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд тусхай агитпоездоор энэ hарын хорёодоор Кабанскын аймаг аяншалха зорилготой, бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилбэ.

В. КОНСТАНТИНОВ.

* * *

ИВАЛГЫН дунда hургуулида 60 hууритай хамтын байра баригдажа байна. Эхилхээ байhан hуралсалай жэлдэ тэрэ ашаглалгада үгтэхэ юм.

А. НАГАСЛАЕВ.

СОЁЛШОД—ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДТА

ХООРОНДОО МҮРЫСЭН...

Аймагай колхоз, совхозуудай фермэ, полевой стан, үбhэшэдэй звено, тариан ажалай бригадануудаар ябахадаа, «мүнөөдэр артистнүүдаймнай айлшалха үдэрынь хүрэжэ ерэбэ. Ямар шэнэ программа бэлдээд ерэгшэ ааб, заатагүй хараха байна» гэhэн хөөрэлдөөнүүдые дуулахаш. Өөhэдынгөө урдахи харюусалгатай ажалые мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр hайжаруулhан, удха түгэлдэр программатай агитбригадыхид ажалшадай зүгhөө иимэ хүндэтэйгөөр хүлеэгдэдэг гээшэ.

Адууhа малдаа бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлжэ байгшадай культурна эрилтые гүйсэд хангаха гэhэн дайшалхы зорилго Бэшүүрэй соёлшод урдаа табиhхай. Энээнээ бодотоор бэелүүлхын тула шухала ямар хэмжээн абтанхайб гэhэн асуудалтайгаар аймагай зарим хүтэлбэрилэгшэдтэ хандабабди.

И. ИСТОМИН, КПСС-эй райкомой пропагандын ба агитациин таhагые даагша:

— Үбhэ, тариа хуряалгын халуун сагай үедэ үбhэшэдэй звено, трактор-тариан ажалай бригаданууд полевой станууд дээрээ буугаад, холын бэлшээридэ гараhан малшадай культурна эрилтые hайнаар хангаха гэhэн конкурс аймаг доторнай соносхогдоо. Тус мүрысөөндэ колхоз, совхозуудай, хүдөөгэй клуб, соёлой байшангуудай уран hайханай агитбригаданууд хабаадаха. Соёлшодой үнгэргэhэн мүрысөөнэй дүн үбhэ, тариа хуряалгын дүүрэhэн hүүлдэ, сентябриин hүүл багта гараха юм. Энэ үе соо өөhэдын ажахынуудай үбhэшэдэй звено, трактор-тариан ажалай бригада ба фермэ, түүртэ бүхэндэ дүрбэнhөө үсөөн бэшэ дахин айлшалжа концерт табяад, эгээл олон хүнүүдые хабаадуулhан агитбригадынхид эрхимүүдээр гараhанда тоологдохо. Агитбригада бүхэн тусхай дэбтэртэй. Тэрэ дэбтэр дээрэнь хэдынэй үдэр, ямар сагта, хэнэй фермэ, бригада, полевой станда ерэжэ, концерт харуулхаб гэжэ бэшээтэй байха. Наада харуулhан коллективэйнь хүтэлбэрилэгшэ тэрээн дээрэнь гараа табяад, тэдэнэй hанамжа дурадхал, шүүмжэлэл бэшэхэ зэргэтэй. Сентябриин hүүлдэ уран hайханай бригада бүхэнэй өөhэдынгөө иимэ дэбтэрнүүдые соёлой таhагта тушааха уялгатай. Мүрысөөнэй ябасые шалгажа, туhаламжа үзүүлжэ байха үүргэтэй аймагай жюри байгуулагданхай. Жюриин гэшүүн бүхэн үбhэ, тариа хуряалгын үедэ ямар нэгэн агитбригадын концертдэ байлсахаар уялгалагданхай. Мүрысөөндэ түрүүлжэ гараhан уран hайханай агитбригадада соёлой таhагай, культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой Хүндэлэлэй грамота барюулагдадажа, нэгэдэхи—50 түхэригэй, 2-дохи hууриин—25 түхэригэй, 3-дахиин—15 түхэригэй спортивна гү, али культурна хэрэгсэлэй шан үгтэхэ.

Соёлой гуламта бүхэндэ агитбригада эмхидхэгдээд, мүнөө ажаллажа байна.

З. Г. ШАНГИНА, соёлой таhагай инспектор:

— Аймаг доторнай соёлой 40 гаран гуламта, хэдэн арбаад кино-түхеэрэлгэнүүдтэ 200-гаад хүн хүдэлдэг. Энэмнай ажалшадай дунда соёл сурталай хүдэлмэри ябуулха ехэхэн хүсэн шуу. Мүнөө ниитынгээ hүрэг малда хүсэд хүрэхэ бүдүүн, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэ түлэг дундаа ябажа байна. Тиимэhээ соёлой хүдэлмэрилэгшэд гүрэн түрын политическэ ехэ удха шанартай энэ кампаниин хажуу тээ үлэхэ эрхэгүй. Ушар иимэhээ тэдэнэр өөhэдынгөө ябуулдаг бүхы хүдэлмэриие хээрэ газаа — үбhэшэдэй звено, холын малшадай ажаллажа байдаг газарта асараа.

Үбhэ, тариа хуряалгын үедэ бэелүүлхэ зорилгонуудаа соёлшоднай hаяхан үнгэргэгдэhэн семинар дээрээ зүбшэн хэлсээд, тусхай хэмжээ ябуулгануудые хараалаа, агитбригадануудай ябаха график зохёогоо. Ажалшадай дунда ябуулагдаха ниитэ-политическэ, соёл сурталай бүхы хүдэлмэри КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй гүнзэгы удха шанарые хүн зоной дунда үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гэhэн нэгэ шэглэлтэйгээр ябуулагдана.

Клуб, соёлой байшан бүхэндэ гэхэ гү, али бүхыдөө 18 агитбригада мүнөө ажаллажа байна. Гадна техническэ хэрэгсэлнүүдээр хүсэд хангагдаhан нүүдэл автоклуб программаяа шэнэлээд, үбhэшэд, малшадта айлшалжа захалаа. Тус клубые Л. Ф. Разуваев үнинэй хүтэлбэрилнэ. Тэндэнь «Знание» бүлгэмэй лектори, 7 хүнhөө бүридэhэн уран hайханай агитбригада байгуулагданхай. Жэшээнь, аймагай соёлой байшангай методист Ф. Ф. Степанова, балетмейстер Р. Ф. Губенкова, оёдолой фабрикын комсомолой эхин организациин секретарь Т. Ивашкова, Ара-Хэрээтын дунда hургуулиин багша Х. Гомбоев болон бусад эдэбхитэйгээр хабаададаг, тэдэнэй гүйсэдхэhэн номернуудые хүнүүд нэрьемэ альга ташалгаар үдэшэдэг. Би өөрөө концертын эхилхын урда тээ уласхоорондын байдал, орон, республика, аймаг соогоо боложо байhан hүүлэй шэнэ hонинууд тухай лекци, хөөрэлдөө үнгэргэдэгби. Агитбригадынхид гансал наада харуулhаар машинадаа hуугаад, саашаа гүйлгэлдэдэггүй. Ханын газетэ, «Мүнөөдэр хэн түрүүлжэ ябанаб» гэhэн «Сахилгаан» хуудаhа гаргадаг, үбhэшэдтэ шадал соогоо туhалдаг, тараар үбhэ сабшадаг, тармадаг, бухал табилсадаг юм. Концертымнай программада нютагай материалнууд горитой hуури эзэлдэг. hаяхан агитбригадынхид «Рассвет», XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай үбhэшэдтэ айлшалаад байна. Энээнэй удаа «Дружба» колхозой үбhэшэд, малшадта ошохобди.

Агитбригада бүхэн тусхай графигтай. Жэшээлбэл, аймагай соёлой байшангай дэргэдэхи саг үргэлжын уран hайханай бүлгэмэйхид «Рассвет», XXI партсъездын, Калининай нэрэмжэтэ, «Дружба» колхоз, Охин-Булагай, Бодонгуудай совхозой үбhэшэд, малшадта наада харуулха. Тиихэдэ Бага-Куналейн хүдөөгэй соёлой байшангайхидта — «Победа» колхоз, Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоз даалгагданхай.

Охин-Булагай совхозой профсоюзай клубые В. В. Мухамедзянов олохон жэлдэ хүтэлбэрилнэ. Тус соёлой гуламта нютагайнгаа зоной дунда хүндэтэй болонхой. Клубай хүдэлмэридэ залуушуул, нютагай интеллигентнэр эдэбхитэйгээр хабаададаг. Эндэ 30—40 хүнhөө бүридэhэн саг үргэлжын уран hайханай бүлгэм хүдэлмэрилдэг. Мүнөө үень 8 эдэбхитэдые хабаадуулhан агитбригадынхид үбhэшэдтэ түрүүшын концертнүүдые харуулжа захалаа. Нүхэр Вячеслав Владимирович ажалhаа hамшангүйгөөр Улаан-Үдын соёлой институтда hурадаг. Клубай уран hайханай бүлгэмэйхид аймагай харалгада нэгэдэхи hуури эзэлжэ, партиин райкомой, аймсоведэй гүйсэдкомой болон соёлой таhагай Хүндэлэлэй грамотада хүртэhэн, үнэтэ бэлэгээр шагнагдаhан.

Аймаг доторнай нүүдэл 214 библиотечкэнүүд тоологдоно. Пятница бүхэндэ номуудынь hэлгэгдэдэг юм. Ара-Хэрээтын, Бага-Куналейн хүдөөгэй библиотекэнүүд hайнаар ажалладаг. Эндэ эгээл олон нүүдэл библиотечкэнүүд эмхидхэгдэнхэй. Номуудынь саг соогоо hэлгэгдэдэг, уншагшадайнь тоо үдэрhөө үдэртэ, hараhаа hарада олошоржо байдаг. Жэшээнь, Ара-Хэрээтын хүдөөгэй библиотекые Г. Д. Дармаева арбаад гаран жэлэй туршада даана. Тиимэhээ тэрэ өөрынгөө ажалые табан хургандаал мэдэхэ, уншагшадайнгаа эрилтые шудаланхай.

Хэрбээ республикын бусад аймагуудай соёлшод бэшүүрээрхинэй жэшээгээр ажалаа эмхидхэбэл, үбhэ, тариа хуряалгын урагшатай hайнаар ябалгадань, хүн бүхэнэй бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэдэнь тон ехэ нүлөө үзүүлхэ hэн гэжэ hанагдана.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ара-Хэрээтын дунда hургуулиин буряад хэлэнэй багша, нүүдэл автоклубай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадагша Хандажап Гомбоев «Хонишоной дуун» гэhэн дуу дуулажа байна. Баяан дээрэ аймагай соёлой байшангай уран зураша Борис Тубанов наадажа үгэжэ байна.

Авторай фото.

Уласхоорондын шэнжэлэл

Грецидэ алапга, хюдалга болоhоор

«25-наи сүүд»—Грециин зонхилхы булэгэй эмхидхэhэн ээлжэтэ эшэгүүрнтэ муухай сүүд гэдэг Афинада дүүрэбэ. Коммунизмда эсэргүү ушарта муухай 509-дэхи хуули гэдэгэй үндэhөөр гэмнэгдэжэ, сүүдлүүлэгшэдэй дунда элдэб хүнүүд: коммунистнууд, партийнаhаа хүнүүд, худалмэрилэгшэд, студентнууд, эрдэмтэ ба экономистнууд бии. Диктатурые үзэн ядадаг, түрэл орон дотороо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэхээр шиидэнги байдаг ушар тэдэниие бултыень нэгэдүүлнэ. «Сүүдлүүлэгшэдэй гэмые» тодоруулhан ямаршье баримта полициин сүүдтэ угэжэ шадаагүй, тэдэнэр өөhэдөө «даб дээрэхи мүрдэлгын» үедэ дороможуулhан, зобоогдоhон тулаагдаhан болоhошье, өөhэдыгөө зэмэтэйдэн гэжэ мэдэрээгүй. Гэбэшье, тэдэнэй нилээд олониинь удаан болзор соо түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдэhэн байха юм.

Грецидэхи патриотическа хүсэнүүдые ямаршье аргаар hаань дарахаар, өөhэдтөө дурагүйлхэгшэдые усадхахые эрмэлзэдэг зонхилхы бүлэг бүхы орон дотороо «25-наи сүүд» гэдэг шэнги сүүдлэлгэнүүдые олоор хэдэг байна. Энэ сүүдүүд хадаа США-гай империалис этэгээдүүдэй болон НАТО гэжэ сэрэгэй бүлэгэй дэмжэлгэдэ түшэглэн бүдүүлгээр хүсэ хэрэглэжэ, алалга, хюдалга хэжэ, засагаа гаргаа барижа байhан полковнигуудай засагай урда мэтэ hэдэгэр байhые дахяад гэршэлжэ үгэнэ гээд Грециин Коммунистнуудай Партиин hаяhан мэдүүлгэ соо хэлэгдэнхэй.

Бүлэгэй шэрүүн шангаар ашалалдахада тудам эрхэ сүлөөгэй ба демократиин түлөө, зонхилхы хүсэнүүдтэ эсэргүүсэгшэдые бултыень ниттаар жагсаахын түлөө тэмсэл Грецидэ бүри ехээр болоно. Диктатурада эсэргүүсэлтэ—олониитын худалhон боложо, ороной шэнэ шэнэ районуудта үдэр ерахэ тудам дэлгэрнэ, тэрэнэй элдэб ажалай хүн зон улам олоороо хабаадана. Хархис полковнигуудай зөргөөрөө ашаалалгада буржуазиншье олон түлөөлэгшэд сөхөөр буруушааха мэдүүдэг болоо. Грециин юстициин министр урдань байhан зурган хүнэй гар табиhан мэдүүлгэ Афинада hаяхан тараагдаа. Тэрээн соонь ниганэжэ хэлэгдэнэ: «Тэрэгэй онсо трибуналнуудай байгуулагдаад, дүрбэ жахад жэлэй турша соо ябуулга хэжэ байhаниинь сүлөөтэ демократическа ажабайдалай юрыншье үндэhэ hүүритай таараладангүй». Шангга иналгалтануудай ба засагаархидай засаглантанаудай хэгдэдэг болоhошье, Грециин ниитын ба политическа 130 элитэ ажал ябуулагшад урядда гар табижа, хархис сэрэгэйхидэй засаг барижа байгаые болюулха, бүлэгэй хэрэгсээхээ болиhон конституцие hэргээхэ эрилтэ тэрээн сооhоо хэлэн байна. Засагта эсэргүүсэлгэ улам ехэ боложо байнхай. Энээн тухай Хойтото Штадуудай Афинада байдаг элшэн сайд Таска hаяхан американ конгрессэ зорюута элидхэхэ баатай болоhон байха юм.

Грецида шэпээр боложо байhан алапга, хюдалга ба хашалта хэhээлтэ булэгэй хүсэтэй байhые бэшэ, харин hула байhые гэршэлжэ үгэнэ. «Диктатурые зайсуулая, демократи мандаха болтогой!» гэhэн уряа Эллэдын газар дээрэ улам бүри шангаар дуулдадаг боложо байна.

«Сагаан колонидо» хубилалта болоногүй

Хойто Ирландиин городуудта үhөрүү протестантнууд августын 12-ой hүни католигуудай hүүдэг кварталнууд руу олоороо добтолон ороо. Тэр байрануудай шатаа, бүугай абаан нэрэж, шархатаhан хүнэй өолоолдохонь, алуулагдааhан шапалhан эхэнэрнүүд болон үхибүүдэй уйлалдаха шашхалдахань дуулдаа.

Тобшоор хэлэхэдэ, 1969 оной августын 12-то болоhон үйлэ хэрэгүүд Ольстерто 1971 оной августын 12-то дахяад дабтан хэгдэhэн байна бшуу. Тиихэдэ 1689 ондо католигуудые илаhан протестан сэрэгүүдэй илалтын ээлжэтэ ойе нюхагтай протестантнууд тэмдэглэжэ, «hүрдүүлын марш» эмхидхэhэн байгаа бшуу.

Хоёр жэлэй турша соо Ольстерто доторой политическэ тэмсэл болоно. Тэрэ тэмсэлэй үедэ протестантнууд —Англиhаа тиишэ зөөжэ ошоошодой үг гарбалнууд—политическа, социальна ба экономическа тэгшэ эрхэтэй болохые ороодоор Хойто католигүсөөнхидэй—Ирландиин нютаг зоной хүдэлөөе дараха гэжэ эрмэлздэг байна.

Английн правительство хадаа Ольстерто «намдуу түбшэн аюулгүй байдал» хангаха гансахан лэ зорилготойгоо гэhэн хэбэр үзүүлхэе hэдэдэг юм. Гэбэшье үнэндөө Ольстер эльгэгдэhэн Английн сэрэгүүд католигуудта эсэргүү хашалтэ хэhээлтэ хэхэ, Английн энэ «сагаан колониин» мүнөөной гуримые хабаарнь үлөөхэ үүргэ дүүргэнэ бшуу.

Эндэхи гурим ямар бэ гэхэдэ, олонхидоо ажалшад-пролетаринар байhан католигууд эгээл лэ hүүлшын ээлжээндэ худэлмэрилдэ абтадаг, эгээл лэ түрүүлжэ ажалhаа гаргагдадаг, ажабайдалай бүхы hалбаринуудай талаар газаашалагдадаг байха юм. Эл дэб отог байлаhанаүүд соогуур hүүдэг протестантнуудай нютагай харахис этэгээдүүдэй тухайралтаар католигуудай hуудаг газар руу добтолон орожо байдаг имиэ байдалые үлөөхые бүхы юумэн дэмжэжэ хаража үзэхэдэ Лондон зүбшөөдэг байна. Шажан мүргэлэй талаар илгаа гарган, ажалшадые хёморуулха политика Ольстерто зээрхэжэ байлгадаг Лондонhоо туhална.

Шэпэдхэлгын программа бэелүүлхэдэн гэжэ үшөө хоёр жэлэй урда тээ Хойто Ирландида найдуулагдаhан байгаа. Гэбэшье тэдэнэй нэгэниинь-шье бэелүүлэгдээгүй. Мүнөө шуhа адхаралгата туладдаануудай боложо байhаниинь уламжалан, Ольстертохи уршагта ушарнуудай гол шалтагаануудые зайсуулхаар хэмжээ ябуулганууд хэрэглэхын тулада парламентын заседани дары түргэнөөр зарлаха эрилтэ Английн түрүү үзэл бодото олониитэ хэhэн байна. Гэбэшье Хитэй правительство арсаhан харьяу үгөө. Харин энэ эрилтэ дүүргэхэын оронд правительство хадаа үшөө хоёр мянган солдадые Ольстер эльгээгээ.

Хойто Ирландидахи байдал хүушан хэбэрээрээ байhаар. Тэндэ урда мэтэ шуhан адхарна. Лондоной колониальна политикаhаа уламжалан, улам бүри ехэ хохидол боложол байха юм. Зүгөөр эдэ хохидолнууд гражданска эрхын түлөө тэмсэгшэдэй зоригые хухалхагүй, Лондоной бэелүүлжэhээ арсадаг хүнлалтануудые тэдэнэр түйлажа шадахал байха.

Испаниие НАТО-до татан оруулхые оролдоно

«Хойто Атлантическа договорой организацида оролсохые Испани хүсэнэ» гээд Вашингтондохи франкис элшэн сайд Хайме Аргуэльес Испаниин ЭФЭ гэжэ телеграфна агентствын корреспондентдэ хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

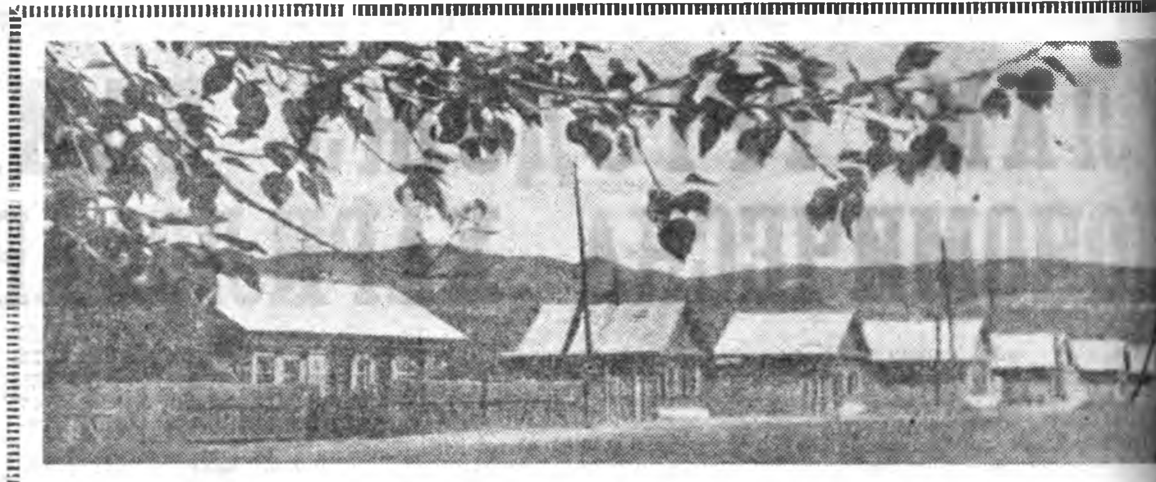
Элшэн сайдай иимэ мэдүүлгэ хадаа Испанида Холбоото Штадуудай хүүлшын жэлнүүдтэ нэтэрүүгээр хэhэн баалалтын үрэ дүн болоно хэшэ юм. Атлантическа зээрэг түримхэй бүлэглэлдэ франкис испаниин ороход шухала байhан түхай Вашингтон униинэй баадхадаг юм. Энээнэй гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, түс орон стратегическэ шухала байдалтай.

Испани НАТО-гой гэшүүн боложо, мүнөөдөө ороодүй гэбэшье, Хойто Атлантическа бүлэглэлэй Соведэй ээлжээтэ сессиин боложо дүүрэхэ тудам, абтаhан шиидхэбэринүүд тухай Мадридай хүтэлбэрилэгшэдтэ дуулгаха зорилгоор НАТО-гой хэдэ үшөөтэ түлөөлэгшэд үедэ дараагаараа Испанида ошодог байна... Испаниин сэрэгүүд зээрхэг түримхэй бүлэглэлэй сэрэгүүдэй маневрнууд болон hуралсалнуудта хабаададаг, Пиренейскэ эээ ороной газар 1953 ондоо («Оборони тухай американо-испан хэлсээн тиихэдэ баталагдаа») Атлантическа хэлсээндэ хабаададаг оронууд, түрүүшын ээлжээндэ США, франкистнуудай зүбшөөлөөр Европын ба Хойто Африкын эрхэ сүлөөдэ дураталай арадуудта эсэргүү харата ябуулгануудые хэхэ бааза болгоhон байна бшуу.

Франци, Ливи, Итали, Турци ба бусад оронуудтаха хэдэ хэдэн сэрэгэйнгээ баазануудые Холбоото Штадуудай алдаад байхада, испан плацдарм Вашингтоной стратегүүдтэ бүри үнэтэйдэ тоологдоно. «Хойто атлантическа договорой организацида Испаниин оролго шухала байхаhаа гадна, харин түрүүшын ээлжээндэ зорилго болоно» гээд Аргуэльесэй мэдүүлгые тайлбарилхадаа, США-гай гүрэнэй департаментын испано-португалиа таhагые дахяад Джордж Ландау онсолон лэмдэглэhэн байна.

НАТО-гой гэшүүн боложо, олон уялгануудые бэедээ даажа абаад байхадань Испаниие зээрхэг түримхэй зорилгоор бүри үргэнөөр хэрэглэжэ шадахабди гэжэ Вашингтон тоолодог байна бшуу.

Ю. КОРНИЛОВ,
В. ГОНЧАРОВ,
Л. СЕРРАНО.
(ТАСС).

БОЛБОСОН ТҮХЭЛТЭЙ БОЛОНО

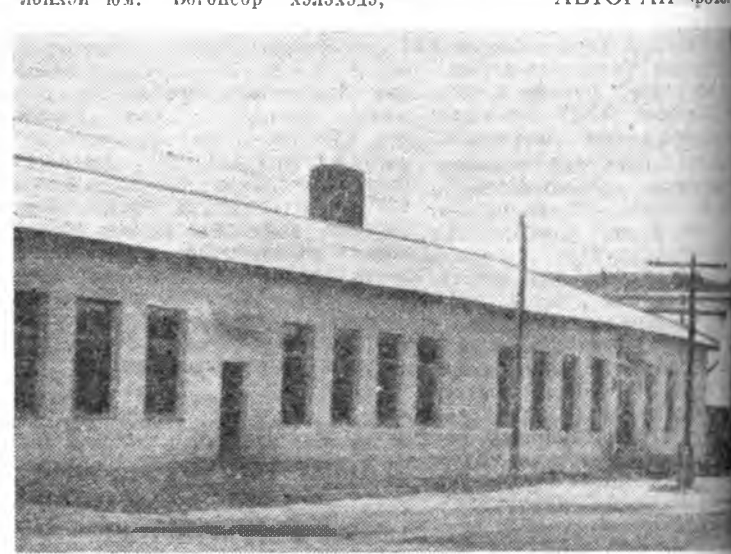
Улаан-Үдэ хото шадар түбхинэhэн тосхон нютагууд hүүлэй үедэ болбосон түхэлтэй болоно, шэнэ гэр байрануудаараа зэрэлгээтэн харагдадаг болоо. Сэлэнгэ мүрэнэй баруун бэеда түбхинэhэн Заречный тосхоной «Бурводстрой» трестын баазын баригдажа, ашаглалгада үгтэхэдэ тосхоной, шэг шарай хараа байса ондоо болон hэн. Тэрэ гэhэнhээ хойшо олон жэл үнгэроо. Харин мүнөө түс тосхондо хори гаран предприяти, ажахын эмхинүүд тоологдоно. Тэдэнэй дунда республикын министерствэнүүдэй оньhожоруулагдамал нүүдэл гурбан автоколонно, колхозуудай барилга эрхидэг нэгэдэл, Улаан-Үдын госпромхоз, Ивалгын ойн модоной ажахы, мүн хэдэн автобазануудые дурдамаар.

Заречный тосхон иланга эдэ жэлнүүдтэ шэнэ барилгануудаар холо ойроhоо ерhын харагдажа, Улаан-Үдэ хотынгоо шэг шарайе хубилгалсана. Мүнөө эндэ «Бурводстрой» трестын барилгашад арбан зурган байратай хоёр дабхар шэнэ байра барижа байнхай. Энэнь түс эмхиин барижа байhан долоодохи гэр болоно. Эндэ hүүлэй үедэ ууҗам hаруул клуб, столово, эд бараанай, эдээ хоолой магазин, хүүгэдэй яслисад баригдаhан байна.

Тэрэшэлэн колхозуудай барилга эрхидэг нэгэдэлэй, оньhожоруулагдамал нүүдэл автоколонын, республикын «Сельхозтехника» нэгэдэлэй автобаза болон бусад предприяти, эмхи зургаануудай худэлмэрилшэдэй алба хаагшадтаа болбосон түхэлтэй гэр байрануудые олоор барижа эхилэнхэй юм. Богонёор хэлэхэдэ, Заречный тосхоной иигэжэ болбосон түхэлтэй боложо, шэнэ барилгануудаараа зэрэлгээтэн харагдадаг боложо байhандань баяр hанамаар.

А. НАГАСЛАЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Заречный тосхоной Толстихинай гудамжэтэ үйлсэ. Тэндэ баригдаhан эд бараанай магазин.

АВТОРАП фото.

ҮҮСХЭЛ ДАГАГШАД ОЛОШОРНО

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй дизельнэ цехэй слесарьнууд (бригадирынь Семен Маковей) завод сооhоо түрүүлэн Москва, Ленинград хотонуудай ажалшадай үүсхэл дэмжэжэ бэлэй. Тиин юhэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб болзорhооhь урид бэелүүлхэ, 8 часай худэлмэриие 7 час соо дүүргэхэ, республикынгаа 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэhэн шиидхэбэри тэдэнэр абаhан юм.

hайн hайхан үүсхэл дэмжэгшэдэй тоо заводто hара бүри олошорно. Локомотив хабсаргадаг цехэй нүхэр Уфимцевай бригада, С. Маковейн бригадынхидые дэмжэhэн. Тохническа отделэй цехэй хүдэлмэрилшэд лэ Масличенко, Сосновский, Стоцков ров гэгшэд hая шэнэ уялга абаhан.

В. БРАГИНА.

Хилын саанаhаа

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО

В. В. ГИРИ ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

ДЕЛИ. (ТАСС). Бээ даахаhаа байдалтай болоhоор, 24 жэлэй ойгоо дашарамдуулан, Индиин президент В. В. Гири августын 14-дэ радиогоор үгэ хэлэжэ, арадта хандаа.

Эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорой ухаа шанарые В. В. Гири үндэрөөр сэгнэhэн байна. Договор хадаа «Азида, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалха шухала нүхэсэл», «бүлэглэлнүүдтэ хабаадалсахагүй гэhэн Индиин политикые бэхижүүлхэ замдаа шухала алхам» болоно гээд тэрэ мэдүүлээ.

ЭНЭДХЭГ-ПАКИСТАН ХИЛЭ ДЭЭРЭХИ ТУЛАЛДААН

ДЕЛИ. (ТАСС). Кхалпур (Баруун Бенгали штат) гэжэ хилэ шадарай тосхон руу пакистан сэрэгүүдэй миномёдуудаар гэнтэ ехээр буудажа орохода, Индиин хилын харуулшадhаа 3 хүн алуулаа, 5 хүн хүндөөр шархатаа. Энээн тухай ПТИ гэжэ информационно агентство августын 14-дэ мэдээсээ.

* * *

РАВАЛПИНДИ. (ТАСС). Зүүн Пакистанай ба Индиин хоорондохи хилые Индиин хилын харуулай сэрэгүүдэй дабадаг болоhоной дашарамдуулан, Пакистанай правительство Индиин правительстводэ буруушаалгын ното августын 13-да эльгээгээ. Пакистанай газарые Индиин сэрэгүүдэй нэгэтэ бэшэ бууддаhаhаа уламжалан, имагтал hүүлшын долоон үдэрэй турша соо 20 пакистанец алуулаа гээд буруушаалгын ното соо хэлэгдэнэ.

ПАТРИОДУУД ДОБТОЛНО

ХАНОЙ. (ТАСС). Кунгчи провинциин хото талын хүйида сайгон тухамаршадай сэрэгүүд ехэ хохидолдо ороо. Тэндэ үнгэрhэн неделиин турша соо Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд добтолгонуудые үргэлжэлүүлhэн байна бшуу.

Освобождение гэжэ хэблэлэй агентствын мэдээсэлэй ёhоор, Камлодахи дайсанай баазада августын 11-дэ патриодууд ехэ сохилто хээ. Тэрэнэйгээ hүүлээр, туhалхын тулада Камло эльгээгдэhэн дайсанай подразделениннүүдые патриодууд амжалтатайгаар добтолоо. Мүн лэ энэ үдэр 544-дэхи хадада добтолходоо, патриодууд туhамаршадай сэрэгэй 70 шахуу солдадые алаhан, шархатуулhан байна.

Августын 12-то дурсагдаhан районой дайсанай үшөө нэгэ рото хүсэдөөр hамна зада сохигдоо.

Кхесок районой августын 7-до бодоhон байлдаануудай үедэ НВСО дайсанай 20 солдадые, тэрэ тоодо 6 американецые алаhан ба шархатуулhан, 2 американ вертолёдые усадхаhан байна.

Мальтын правительствын эрилтээр

БРЮССЕЛЬ. (ТАСС). Европын урда таладахи НАТО-гой далайн сэрэгэй хүсэнүүдэй штабые ба НАТО-гой хэлхээ холбооной центрые Мальтаhаа гаргаха тухай мэдүүлгые эндэ хэдэн үдэрэй турша соо заседаниинуудые хэhэн НАТО-гой оборонные түсэблэлгын комитет тунхаглаа. Энэ шиидхэбэри Мальтын правительствын эрилтээр баталан абтаhан байна.

ОЛЬСТЕР БУРУУШААНА

ЛОНДОН. (ТАСС). «Онсо эрхэ түлөөлэлгэ тухай хуулиие» хэрэглэхэ тухай Лондоной ба Ольстерой правительствын захиралтые дүүргэлтэ болгон Английн сэрэгүүдэй хэжэ байhан ябуулгануудые Хойто Ирландида буруушаана.

Предприятинуудта Английн сэрэгүүдэй ехээр нэгжүүл хэhэнэй hүүлээр Тирона фабрикын мянга шахуу худэлмэрилшэн августын 13-да худэлмэрээ үргэлжэлүүлхээ арсаа. Автомадуудай аман доро абажа, худэлхэгүйбди гээд Ирландиин худэлмэрилшэд мэдүүлhэн байна. «Онсо эрхэ түлөөлэлгэ тухай хуулиие» болюулха тушаа Хойто Ирландиин гражданска эрхые хамгаалха ассоциаци дахяад эрилтэ хээ. Энэ хуули хэндэ эсэргүүгээр зорюулагданхайб гэхэдэ, ниигэ баримта гэршэлжэ үгэнэ. Хойто Ирландиин гражданска эрхые хамгаалха ассоциациин гүйсэдхэхэ комитедэй 1 гэшүүнэй гурбаниинь Английн сэрэгүүдээр арестовалагдаад, хаалтада hүужа байhан байгаа.

Политическа ба шажан мүргэлэй талаар газаашалагдануудые болюулгын тухай «Морнинг стар» газетэ редакционно статья соогоо уряална, политическа шалтагаанаар хаалтада hуулгадаа бултыень сүлөөлхэ, хашалта хэhээлтэ болюулха эрилтэ хэнэ. Ольстертохи байдал тухай асуудал хаража үзэхын тулада Английн парламентые дары түргэнөөр зарлаха шухала гэжэ газетэ тоолоно.

Ороной аша туhада

КАРКАС. (ТАСС). Байгаалиин газ абалгые ба ашаглалгые гүрэнэй мэдэлдэ оруулха хэмжээнүүд тухай хуулиин проектые нэгэдэхэ унашагадань Венесуэлын конгрессэй депутадуудай палата hэйшаалаа.

Неделиин урда тээ сенадай hэйшааhан энэ документын ёhоор байгаалиин газ абалга ба ашаглалга гүрэнэй нефтиин корпорацинуудай мэдэлдэ хүсэдөөр ороход байна. Гэбэшье, Венесуэлын правительствэ хариин, гол түлэб, американ нефтиин компаниинуудай ябуулга байнгаар өөрьынгөө хиналта доро абаха болоно. Мүнөө хүрэтэр нефть малтан абахада нефтиин газ гаралсадаг байгаалиин газ үнэндөө хэрэглэгдэдэггүй байгаа. Оролт дотор ябаха эдэг харин нефтиин концернүүдэй Венесуэлын нефтьhээ үгаа эхэ ашаа олзо оруулхадаа, хэдэн миллиард кубическа метр газ агаар руу тэбидэжэ, ороной экономикодо тон ехэ хохидол ушаруулдаг байгаа.

Газ абалгые ба ашаглалгые гүрэнэй мэдэлдэ абаха хэмжээнүүд тухай хуулиин проектые ороной олониитэ ехээр hэйшаана, энэ хуулиин проектые баталан абахадаа, Венесуэла хариин нефтиин монополинуудай түхеэрэлгэнүүдые гүрэнэй мэдэлдэ дамжуулан үгэхэ тухай хуулин hаяхан батлаhанhаа hүүлээр ороной бүхы байгаалиин баялигууд бусаажа абаха замда үшөө нэгэ шухала алхам хэхэ гэжэ онсолон тэмдэглэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Абаhан уялгаа дүүргэхын түлөө» колхозой А. Ефремовэй корреспонденци. «Ногооной гурил бэлдэхэдэгэнэ» гэжэ Д. Сабуевай репортаж. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: И. Харжеевэй «Хонин үсхэбэрилгын шухала асуудалнууд» гэжэ статья. В. Барановай корреспонденци. Г. Субботиной хаhын газетэ тухай статья.

Гурбадахи хуудаhанда: уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаhаа абтаhан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Хүдэр бэетэйшүүлэй hайндэр» гэжэ репортаж. АПН-эй материалнууд. Соносхолнууд.

„САХАРНА ДИАБЕТ" ГЭЭШЭ ЮУН БЭ?

Элүүрые хамгаалгаар жэл бүри үнгэргэгдэдэг уласхоорондын hайндэр ямар нэгэн үбшэ арганхаа асуудалда зорюулагдадаг байна. Энэ жэлэй апрелиин 7-до элүүрые хамгаалгаар үнгэргэгдэhэн уласхоорондын hайндэр «сахарна диабет» гэжэ үбшые арганха, тэрэ үбшэнhөө хүнүүдые hэргылхэ асуудалда зорюулагдаhан юм.

Диабет гээшэ ехэ хүшэр үбшэн. Энэ үбшые арганха талаар горитой амжалта туйлагдабашье, дэлхэйн дииланхи оронуудта дурсагдаhан үбшэндэ дайрагдагшадай тоо улам олошорно гэжэ дэлхэйн эрүүлые hүүлшын жэлнүүдэй статистика гэршэлжэ харуулна. Яхадаа тиинэб гэхэдэ, энэ үбшые элирүүлхэ арга hайжаржа, хүнүүдэй эдеэ хоол hайжаржа, хараажал хэлгэн бага болоо, тэрээнhээ уламжалан хүнүүд таргална гэжэ элүүрые хамгаалгын уласхоорондын эмхиин экспертнүүдэй комитет элирхэйлэн тодоруулаа.

Эгээл тиимэhээ дэлхэйн эндокринологууд болон элүүрые хамгаалгын уласхоорондын эмхи диабет үбшэнhөө хүн зониие hэргылхэ зорилгоор ойлгуулажмкын ехэ ажал хэнэ.

Сахарна диабет гэжэ үбшые мэдэхын тула юун хэрэгтэйб? Дурсагдаhан үбшэнэй ямараар үнгэрдэг байhан тухай бүри эртэ урда сагта, манай эрын урда тээхи 30—50-яад онуудта бэшэгдэhэн байдаг. Бөөрын муухаа боложо хүнэй бэедэ шэнгэн баригдахаа болино гэжэ тиихэ үедэ буруугаар тоолодог байгаа. Хүнэй бэедэ гансашье шэнгэн баригдахаа болино бэшэ, бэе соо шухала хэрэгтэй саахаршье баригдахаа болино гэжэ хожом тодорхойлогдоhон юм. Хото соо байдаг булшархай диабет үбшэ бии болгодо ехэ үүргэтэй гэжэ XIX зуун жэлдэ элирүүлэгдэhэн байна. Хото соохи булшархайн тухай клеткэнүүд инсулин гэдэг тон орёо химическэ бодосуудые бүридхүүлэн тэрээнээ хэмжээгээр бэлдэнэ. Хэдэн тоо ородой эрдэмтэн Соболев тобшолол хэhэн юм. Хүнэй бэе соо инсулин гэдэг бодосудай (гармоной) дутамагаар гарадаг дээрэhээ сахарна диабет гэдэг үбшэн бии болоно гэжэ тодорхойлогдоноой. Тиимэ бодосуудай дутамаhаа боложо, хүнэй бэе соо өөхэнэй, белогой бүридэн бии бололго хубилдаг байна. Эльгэн соо гликоген гэжэ бодос бии бололгын хубилдаг, организм соо глюкозын шэнгэлгын муудадаг дээрэhээ шубын соохи саахар ехэ болодог юм.

Элдэб халдабарита үбшөөр эндемическа паротит (свинка), гэдэhэнэй үбшэнэй тиф, дизентери, грипп, ангина, уушханай хадхалга гэхэ мэтэ үбшэндэ дайрагдаhанай hүүлээр сахарна диабет гэдэг үбшэн бии боложо болодог. Гэдэhэ руугаа сохюулhаhаа, толгойгоо гэмтэhэнэй, мүн ехэ аюулда дайрагдаhанhaa үбшэн hүжэржэ болодог.

Хэмhээ ехээр эдеэлгэнhээшье үбшэн бии боложо болодог. Ушар юуб гэхэдэ, хото соохи булшархай хүнэй ехээр эдеэлхэ тума үдэр бүри инсулин гэжэ бодосые хэмhээ ехээр гаргаха баатай болодог. Тэрээнhээ уламжалан инсулин гэжэ бодосууд багаар гарадаг болоно, сахарна диабет үбшэн түргэдэжэ эхилдэг юм.

Үбшэнэй бии боложо эхилэнhээ хойшо хүсэд эли болтоорынь хэдэн жэл үнгэржэ болодог. Ушар юуб гэхэдэ, диабет үбшэн гэнтэ бэшэ, харин удаан сэг соо мэдэгдэнгүй бии болодог байна. Үбшэн бии боложо эхилхэдэ ямар тэмдэгүүдэ үзүүлнэб? Тиимэ тэмдэгүүдые тоолохо болоо hаа олон. Даб гэhээр бэеын арhан хатажа зохолгоодог, багахан шархаhууд удаан саг соо эдэгэхээ болидог. Шүдэнүүд худэлжэ унахаhаа гадна, мүйлэнь хабдажа, шуhан гарадаг. Үбшэнэй ехэдэжэ эхилхэдэ, үндан байдал хүрэдэг. Тиигэжэ үбшэнтэн сай, хүйтэн уhа, компот, кисель, hү гэхэ мэтэ зүйлнүүдые тон ехээр, сүүдхэдөө 3-hаа 10 литр хүрэтэр уудаг байна. Үбшэлhэн хүнүүд hайнаар эдеэлээшье hаа, ехээр туража, түргэн эсэдэг юм. Наhатай хүнүүд, иланга үхибүүд шэрhээ барихаа болидог.

Хэрбээ үбшые саг соонь элирүүлээгүй hаа, улам hүжэрдэг юм. Зарим үбшэнтэнэй бэе түргөөр муудажа, толгой үбдэхэhөө гадна, охюулжа бөөлжүүлдэг. Эдэнэй юумэндэ дурагүй болохоhоо гадна, нойр хүргэдэг. Заримдаа мэдээгээшье алдадаг байна. Тиимэ байдалда ороhон хүн дары врачда хандаха зэргэтэй. Хэрбээ диабет үбшөөр үбшэлэгшэд урданы операци хүүлүүлхэ гү, али хал дабарита үбшэндэ дайрагдажа ухэдэг байгаа hаа, мүнөө hайнаар аргалуулжа, hаhатай болотороо ажаhуудаг болонхой.

Диабет үбшэнhөө hэргылхын тула тэрэние саг соонь элирүүлхэ шухала байна. Энэ зорилго шиидхэхын тула хүн зониие олоор шалгаха, үбшэнь саг соонь элирүүлхэ эрхэтэй. Үбшэнhөө hэргылхын тула хэмhээ ехээр эдеэлхэ аюултай. Хилээмэнэй зүйлнүүдые, варени, элдэб амттай зүйл гэхэ мэтые ехээр эдихэдэ муу. Иигэжэ hэргылхы ажал саг соонь эрхилхэдэ ехэ туhатай, үбшэндэ дайрагдангүй үлэжэ болохо байна.

hүүлэй үедэ хэгдэhэн ажалай ёhоор, ехэ марлатай, таргалhан хүнүүд диабет үбшэндэ багадаа 40 гараhан хүн ниимэ үбшэндэ дайрагдахадаа бэлэн байдаг. Тиимэhээ ажал хэхэ, физкультура хэжэ байбал, үбшэн hэргылхэдэ ехэ туhатай.

Диабедээр үбшэлэгшэдые эмшэлхын тула мүнөө ондо элдэб эмүүд бии. Тэдэнэй hэргылхэ эмшэлгын болодог. Үбшэтэй хүнүүдые, саахар бага болгодог эмүүд зүйлнүүдые нэрлэмээр. Хэрбээ хэлэhөөр аргалуулагшад, хэлэhэн зүбөөр эдеэлээд, саг соогоо хэжэ амараад байгаа hаа, ерээгүй хүнүүдтэл адли удаан саг соо ажаhуудаг байна. Диабет үбшэдэ үедэ эхэнэрнүүд хүүгэд гаргажа, бүүдээ хүмүүжүүлдэг. Никэ шэнэдэ дайрагдаhан хүүгэд тодорхой hайнаар аргалуулжа, дэдэ болодог ли дүргэгдэд, элдэб hалбаринуудаар ажаллажа байдаг.

Сахарна диабедээр үбшэлгэшэд хүнүүдтэ манай гүрэн ехэ анхарал табидаг. Тухай диспансернүүд, больницанууд, болгогдонхой. Тиимэ диспансернүүдтэ хүнүүдые аргалхаhаа гадна тэдэниие байгаа шалган харуулдаг юм. Үбшэнтэндэ эмүүд түлөөhэрэгүйгөөр үгтэдэг.

Манай Улаан-Үдэ хотодо диабет үбшэнтэние аргалха республиканска эндокринологическа диспансер бии болгогдонхой. Диспансерhээ олон зүбшэлгэ... публикын олон тооно ажал... эндэ аргалуулжа байдаг.

С. БУДАЕВА,
эндокринологическа диспансерэй врач.

Арадай Польшодо электронно промышленность хүгжөөхэ асуудалда тон ехэ анхарал хандуулагдана. Вроцлава городой «Эльвро» гэжэ заводто, мүн бусад предприятинуудта электронно-тоолоолгын хэдэн янзын машина болон түхеэрэлгэнүүд hүүлэй үедэ бүтээгдэнэ. Эндэ хэгдэhэн «Одра-1204», «Одра-1300», «Одра-1304» түхэлэй компьютернүүд СЭВ-эй олохон гүрэнүүдтэ мэдээжэ болонхой. Зураг дээрэ: «Одра-1305» түхэлэй компьютер бүтээhэн булэг инженернүүд.

ЦАФ—ТАСС-ай фото.

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

Ким ЦЫДЕНОВ

Багша, залуу уран зохёолшо Ким Цыденов ургажа ябаhан түлэг наhандаа манhаа хахасан ошобо.

Ким Шодопович Цыденов 1937 ондо Яруунын аймагай Эгэтэ нютагта колхозниигой бүлэдэ түрэhэн. 1954 ондо Нарhатын дунда hургуули дүүргэжэ, ВЛКСМ-эй Яруунын райкомдо инструктораар худэлөө. 1960 ондо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ байгшаанай институтай түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультет дүүргэжэ, түрэл Яруунадаа ажаллаа юм. 1962 ондо КПСС-эй гэшүүн болоо. «Яруунын үнэн» гэжэ аймагай газетын хүрэлгэлэгтэ секретарь, мүн Хориин «Шэнэ үе» газетэдэ худэлөө. hургуулинда Үльдэргын дунда hургуулида түүхэ ба ород хэлэ, литература заагаа, тэндээ директоор ажаллагшоор, хожомынь директорэй хүдэлжэ байба.

К. Ш. Цыденов комсомолой ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг hэн. ВЛКСМ-эй XIV съездын делегадаар hунгагдаhан байна.

Ким Цыденов «hарата hүнүүд», «Бусахал даа тэбэри» гэhэн номуудые хэблүүлhэн. Үргэн ниитэ уншагшадые дээжэ болонхой. hүүлэй үедэ түрэл нютаг тухайгаа томо зохёол бэшэжэ гэжэ бэлдэhэн. Худэлмэри ябуулжа байhан. Түргэн үбшэндэ нэрбэгдэжэ, эдэ хүсэлөө бэелүүлжэ шадангүй. Манай нүхэр Ким Шодоповоч Цыденовэй гэрэлтэ hайхан дурасхаал бидэнэй зүрхэндэ үргэлжэ мүнхэдөө байхал.

БУЛЭГ НҮХЭДЫНЬ.

Н-03586. Заказ № 1..